

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK BİLİM DALI

9. SINIFTA ANNE BABA TUTUMLARI VE BENLİK SAYGISI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ

Seniye AKTAŞ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Ömer ÜRE

KONYA, 2011

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	SENİYE AKTAŞ
	Numarası	085216052002
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri/Psikolojik Danışma ve Rehberlik
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	9. SINIFTA ANNE BABA TUTUMLARI VE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLŞİKİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Seniye Aktaş	
	Numarası	085216052002	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ömer Üre	
Tezin Adı	9. Sınıfta Anne baba tutumları ve Benlik Saygısı arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi		

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan başlıklı bu çalışma .03.../06.2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Prof. Dr. Ömer Üre
Yrd. Doç. Dr. Zeliha Traş
Yrd. Doç. Dr. Selahattin Arıoğlu

(Handwritten signatures)

ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR

Aile ve toplum olarak geleceğimizin teminatı olan çocukların yaşam süreçlerini ve toplumsal ilişkilerini en sağlıklı şekilde sürdürebilmeleri için öncelikle kendileri ile barışık ve kendilerinden memnun olmaları gerekmektedir. Bu ön gelişimi sağlayan birey başkaları ile ilişkilerini daha iyi düzenleyecek, kendini gerçekleştirme yolunda daha mutlu bir yaşamın kapılarını açacaktır. Bireyin kendinden memnun olma durumunu ortaya çıkaracak geribildirimler yakın çevresinden gelecektir. Bireye en yakın kişiler öncelikle aile bireyleridir. Erken yaş dönemlerinden itibaren bireyin eğitiminde birincil rol oynayan anne-babanın çocuğa karşı olan tutumları, bireyin sağlıklı bir benlik ve benlik saygısı geliştirmesinde etkili olacaktır.

Öncelikle çalışmamın başından sonuna kadar yapabileceklerim konusunda bana cesaret veren, her durumda yardımını esirgemeyen, işine karşı olan saygısı, özverisi ve insan ilişkilerindeki sabrı ve hoşgörüsünü hayranlıkla izlediğim tez danışmanım ve hocam sayın **Prof. Dr. Ömer ÜRE** 'ye sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İstatistiki değerlendirmelerde yardımını gördüğüm değerli hocam **Yardımcı Doç. Dr. Erdal HAMARTA** 'ya teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans öğrenim sürecimde arkadaşlığını ve dostluğunu kazandığım ihtiyaç duyduğum birçok noktada yanımda olan **Çağla BÜYÜKBAYRAKTAR**'a teşekkürler.

Araştırma sürecinde her konuda destek olan ve moralimi hep üst seviyede tutan değerli eşim **Yavuz AKTAŞ**'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Varlıkları ile yaşamımı daha anlamlı kılan oğullarım, Ömer Faruk ve Oğuzcan'a sevgilerimi sunuyorum.

Bu çalışmamı; öğrenme ve kendini geliştirmenin önemini aşıl原因an, verdiği değerlerle mücadele gücü kazandıran, babamın ruhuna ve değerli anneme hediye ediyorum.

Seniye AKTAŞ

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	SENİYE AKTAŞ
	Numarası	085216052002
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri/Psikolojik Danışma ve Rehberlik
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	PROF.DR. ÖMER ÜRE
Tezin Adı	9.SINIFTA ANNE -BABA TUTUMLARI VE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ	

ÖZET

Bu araştırmanın amacı farklı iki lise türünde 9. sınıf öğrencilerinde benlik saygısı ve algılanan anne baba tutumları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini 2010-2011 Eğitim-Öğretim yılında Kocaeli ili Gölcük İlçesinde bulunan okullardan Barbaros Hayrettin Lisesi, İhsaniye Lisesi, Çakabey Anadolu Lisesi, İhsaniye Anadolu Lisesi ve Atatürk Anadolu Lisesi oluşturmaktadır. Araştırma örnekleme bu okullarda okuyan 9. sınıf öğrencilerinden tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırma örnekleme 214 kız 250 erkek olmak üzere 464 öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırmada benlik saygısı “Rosenberg Benlik Saygısı” ölçeği ile anne-baba tutumları ise Yıldız Kuzgun tarafından geliştirilen “Anne-Baba Tutum” ölçeği ile ölçülmüştür. İstatistiksel analizlerde “t” testi, “pearson momentler çarpım korelasyon” tekniği, “varyans analizi” ve “tukey” testi kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Cinsiyet değişkenine göre kız ve erkek lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark yoktur. Kız öğrenciler anne baba tutumlarını erkek öğrencilere göre

daha fazla demokratik olarak algılamaktadır. Erkek öğrenciler anne-baba tutumlarını kız öğrencilere göre daha fazla otoriter olarak algılamaktadır. Öğrenciler yaşları arttıkça anne babalarını daha fazla otoriter algılamaktadır. Öğrencilerin benlik saygıları ve algıladıkları anne-baba tutumları kardeş sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Düz Lise ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark yoktur. Lise öğrencilerinin benlik saygıları gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Lise öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumları gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Lise öğrencilerinin benlik saygıları ve algıladıkları anne-baba tutumları anne eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Lise öğrencilerinin benlik saygıları ve algıladıkları anne-baba tutumları baba eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Spor yapan lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları spor yapmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Spor yapan öğrencilerin algıladıkları otoriter anne-baba tutumu spor yapmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Hobi faaliyeti olan lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları hobi faaliyeti olmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Hobi faaliyeti olan lise öğrencilerinin algıladıkları demokratik anne-baba tutum puan ortalaması hobi faaliyet olmayanlardan anlamlı düzeyde yüksektir. Lise öğrencilerinin benlik saygıları ilköğretim diploma notuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Lise öğrencilerinin algıladıkları demokratik ve otoriter anne baba tutumları öğrencilerin ilköğretim diploma notu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutum puanları arttıkça benlik saygılarının arttığı, algılanan koruyucu ve otoriter puanları arttıkça ise benlik saygılarının azaldığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: *Benlik Saygısı, Anne-baba tutumları, Ergenlik*

T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	SENİYE AKTAŞ
	Numarası	085216052002
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri/Psikolojik Danışma ve Rehberlik
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	PROF. DR. ÖMER ÜRE
	Tezin İngilizce Adı	EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENT ATTITUDES AND SELF ESTEEM ON THE NINTH CLASS BY SOME VARIABLES

SUMMARY

The purpose of this study is to examine the relationship between self-esteem of the 9th grade students attending two different types of highschool and received parent attitudes, with some variables. Related scanning model was used in this study. The universe of this study consists of the students who attends Barbaros Hayrettin Highschool, İhsaniye Highschool, Çakabey Anatolian Highschool, İhsaniye Anatolian Highschool and Atatürk Anatolian Highschool in Gölcük where is one borough of Kocaeli in 2010 – 2011 Education Season. Samples were randomly collected from the 1st grades of these schools. The universe of this study consists of 214 female students and 250 male students, 464 students in total.

Self-esteem was examined by “*Rosenberg Self-Esteem*” scale and parent attitudes were examined by “*Parental Attitudes*” scale what is developed by Yıldız Kuzgun. “t” test, “pearson correlation of moment multiplication” technique, analysis of variants and “tukey” test were used in the statistical analysis.

Findings were summarized as follows.

There is no difference between the self-esteem mean scores of both female and male students, varying upon sex. Female students receive the parental attitudes more democratic than the male students. Male students receive the parental attitudes more authoritarian. Students receive parental attitudes more authoritarian in higher ages. Self-esteem of the students do not differ meaningfully with regard to order of siblings. There is no difference between the self-esteem mean scores of students attending both Regular Highschool and Anatolian Highschool. Self-esteem of highschool students meaningfully differs with regard to income level. Receiving parental attitudes of highschool students do not differ meaningfully with regard to income level. Receiving parental attitudes and self-esteem of highschool students do not differ meaningfully with regard to mother's education level. Receiving parental attitudes and self-esteem of highschool students do not differ meaningfully with regard to father's education level. The students who deal with sporting activities had meaningfully higher self-esteem scores than the others. . The students who deal with sporting activities had meaningfully higher parental authority scores than the others. The students who have hobbies had meaningfully higher self-esteem scores than the others. The students who have hobbies had meaningfully higher democratic parental attitude scores than the others. Self-esteem scores of highschool students do not differ meaningfully with regard to the mark of primary school diploma. Receiving parental attitudes both in democratic and authoritarian ways differ meaningfully with regard to the mark of primary school diploma. Finally, the higher scores for receiving parental attitudes in democratic way makes self-esteem higher and the higher scores for receiving parental attitudes in protecting and authoritarian ways make self-esteem lower.

Keywords : *Self-esteem, parental attitudes, adolescence*

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
Bilimsel Etik Sayfası.....	i
Tez Kabul Formu.....	ii
Önsöz/Teşekkür.....	iii
Özet.....	iv
Summary.....	vi
İçindekiler.....	viii
Tablolar Listesi.....	xi
Ekler Listesi.....	xiv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	3
1.2. Alt Problemler.....	3
1.3. Tanımlar.....	4
1.3.1. Benlik Saygısı.....	4
1.3.2. Anne-baba tutumları.....	4
1.3.3. Ergenlik Dönemi.....	5
1.4. Sınırlılıklar.....	5
1.5. Sayıtlılar.....	5
1.6. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi.....	6

BÖLÜM II.....	8
BENLİK - BENLİK SAYGISI –ANNE BABA TUTUMLARI İLE İLGİLİ KURAMSAL TEMEL VE ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Benlik Tanımları.....	8
2.2. Benlik İle ilgili Kuramsal Açıklamalar.....	9
2.3. Benlik Saygısı Tanımları.....	12
2.4. Benlik Saygısı İle ilgili Kuramsal Çerçeve.....	14
2.4.1. Yüksek ve Düşük Benlik Saygısına Sahip Kişilerin Özellikleri.....	17
2.5. Anne- Baba Tutumları.....	20
2.5.1. Aşırı Koruma.....	22
2.5.2. Hoşgörü Sahibi Olma.....	22
2.5.3. Aşırı Hoşgörü ve Düşkünlük.....	23
2.5.4 Reddetme.....	23
2.5.5. Kabul Etme.....	23
2.5.6. Baskı Altında Bulundurma.....	23
2.5.7. Çocuklara Boyun Eğme.....	24
2.5.8. Çocuk Ayırma.....	24
2.5.9. Sıkı Tutum.....	24
2.5.10. Gevşek Tutum.....	25
2.5.11. Tutarsız Tutum.....	25
2.5.12. Demokratik Anne-Baba Tutumu.....	27
2.5.13. Otoriter Tutum.....	27
2.5.14. Koruyucu-İstekçi Tutum.....	27

2.6. Benlik Saygısı ve Anne-Baba Tutumlarıyla İlgili Yerli ve Yabancı Araştırmalar	
.....	28
BÖLÜM III.....	39
YÖNTEM.....	39
3.1. Araştırmanın Modeli.....	39
3.2. Evren- Örneklem.....	39
3.3. Veri Toplama Araçları.....	39
3.3.1. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği.....	40
3.3.2. Anne- Baba Tutum Ölçeği.....	40
3.3.3. Kişisel Bilgi Formu.....	43
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	43
3.4.1. Verilerin Toplanması.....	43
3.4.2. Verilerin Analizi.....	44
BÖLÜM IV.....	45
BULGULAR.....	45
BÖLÜM V.....	70
TARTIŞMA VE YORUM.....	70
BÖLÜM VI.....	80
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80
KAYNAKÇA.....	84
EKLER.....	89
ÖZGEÇMİŞ.....	97

Tablolar Listesi

Tablo 1 Cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular.....	45
Tablo 2 Cinsiyet değişkenine göre Lise öğrencilerin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t testi sonuçlar.....	46
Tablo 3. Lise Öğrencilerinin Benlik Saygıları, Algıladıkları Anne Baba Tutumları İle Yaş Ve Kardeş Sayıları Arasındaki İlişki.....	47
Tablo 4. Lise Öğrencilerinin Kardeş Sırasına İlişkin N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri.....	48
Tablo 5. Lise Öğrencilerinin Kardeş Sırasına Göre Benlik Saygılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	48
Tablo 6. Lise Öğrencilerinin Kardeş Sırasına İlişkin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Ait N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri.....	49
Tablo 7. Lise Öğrencilerinin Kardeş Sırasına Göre Algılanan Anne Baba tutumlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	50
Tablo 8. Lise türü değişkenine göre Lise öğrencilerin Benlik Saygısı Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t testi sonuçları.....	51
Tablo 9. Lise türü değişkenine göre Lise öğrencilerin Algılanan Anne Baba tutumları Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t testi sonuçları.....	51
Tablo 10. Lise Öğrencilerinin Gelir Değişkinine Göre Benlik Saygılarına Ait N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri.....	52
Tablo 11. Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeyi Benlik Saygılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	53
Tablo 12. Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeyi Değişkenine İlişkin Tukey Testi Sonuçları.....	53
Tablo 13. Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeylerine İlişkin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Ait N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri.....	54

Tablo 14. Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeylerine Göre Algılanan Anne Baba tutumlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	55
Tablo 15. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkinine Göre Benlik Saygılarına Ait N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri.....	56
Tablo 16. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	56
Tablo 17. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Ait N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri.....	57
Tablo 18. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Algılanan Anne Baba tutumlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	58
Tablo 19. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygılarına Ait N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri.....	59
Tablo 20. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	59
Tablo 21. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Ait N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri.....	60
Tablo 22. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Algılanan Anne Baba tutumlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	61
Tablo 23. Spor Yapma değişkenine göre Lise öğrencilerin Benlik Saygısı Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t testi sonuçları.....	62
Tablo 24. Spor Yapma değişkenine göre Lise öğrencilerin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t testi sonuçları.....	63
Tablo 25. Hobi değişkenine göre Lise öğrencilerin Benlik Saygısı Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t testi sonuçları.....	64
Tablo 26. Hobi değişkenine göre Lise öğrencilerin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t testi sonuçları.....	64

Tablo 27 . Lise Öğrencilerinin İlköğretim Diploma Notu Değişkenine Göre Benlik Saygılarına Ait N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri.....	65
Tablo 28. Lise Öğrencilerinin İlköğretim Diploma Notu Değişkenine Göre Benlik Saygılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	66
Tablo 29. Lise Öğrencilerinin İlköğretim Diploma Notu Değişkenine İlişkin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Ait N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri.....	66
Tablo 30. Lise Öğrencilerinin İlköğretim Diploma Notu Değişkenine Göre Algılanan Anne Baba tutumlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	67
Tablo 31: Lise Öğrencilerinin İlköğretim Diploma Notu Değişkenine Göre Algılanan Anne Baba tutumlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	68
Tablo 32. Lise öğrencilerinin algıladıkları benlik saygısı ile anne baba tutumları arasındaki ilişki.....	69

Ekler Listesi.....	89
Ek 1 :Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği.....	89
Ek 2 :Anne Baba Tutum Ölçeği.....	90
Ek 3 :Kişisel Bilgi Formu.....	95

BÖLÜM I

GİRİŞ

Birçok ihtiyacımızı karşıladığımız ve doyuma ulaştırdığımız en doğal ortam ailedir. Toplumun en küçük birimi olan ailenin çocuğun yaşamındaki önemi çok büyüktür. Gelecekte kendi ayakları üstünde duracak olan bireyin biyolojik, psikolojik, duygusal, zihinsel ve sosyal gelişim alanlarının temelini atıldığı ilk yer aile çevresidir. Ailenin birey üzerinde birçok fonksiyonları bulunmaktadır. Çocuğun yetişmesi, disipline edilmesi ve birey kendi ayakları üzerinde durana kadar destek sağlanan bir çevre olması, ailenin temel fonksiyonları arasında sayılabilir. Sağlıklı bir birey, sağlıklı bir aile ortamında yetişecektir. Sağlıklı bir ailede ise her bireyin varlığı ve düşünceleri değerli olacak ve bireyin gelecekte ihtiyaç duyacağı birçok gelişim alanında üst düzeyde destek sağlanacaktır. Böyle olumlu bir aile ortamında yetişen birey çevresine ve kendine olumlu bakacak ve olumlu bir benlik saygısı geliştirecektir.

Psikiyatride ana-baba ilişkileri, çocuğun her gelişme dönemindeki ana-baba tutumunun olumsuz etkileri derinliğine incelenmiştir. Ülkemizle ilgili yayınlarda ülkemiz analarının aşırı koruyucu, babalarının baskılı olduğu genellikle gözlemlere dayanarak ileri sürülmektedir (Ekşi, 1990: 45).

Çocuklar doğası gereği meraklı olup hareketlerinde bağımsız olma arzusu içindedirler. Düşüncelerini paylaşmada, seçim yapmada, soru sormada ve istedikleri gibi davranmada özgür olmak isterler. Anne ve babalar onların bu hareketli yaşamlarını kendi disiplin yöntemleri ile yönlendirmeye çalışırlar. Bu disiplin yöntemleri çocukların özgüveni, benlik saygısı, sorumluluk duygusu ve problem çözme becerileri üzerinde olumlu yönde etki edebileceği gibi, düş kırıklığı, düşük benlik saygısı gibi olumsuz etkilere de neden olabilmektedir (Kutlu vd., 2007).

Yapılan araştırmalar benlik saygısının pek çok bireysel değişkeni etkilediğini ve birçok değişkenden de etkilendiğini ortaya koymaktadır. Bireyin sahip olduğu benlik saygısı onun okul ve iş yaşantısındaki başarısını, anne-baba ve arkadaş gibi çevresindeki bireylerle ilişkisini etkilerken benzer şekilde bireyin yaşamındaki

önemli kişilerin bireye karşı tutumlarının ve bireyin gündelik yaşamda elde ettiği başarıları ve başarısızlıklarının etkili olduğu görülmüştür. Bireyin bulunduğu sosyo - ekonomik düzeyi, doğum sırası, cinsiyeti, ebeveynleri ile birlikte kalıp kalmaması ve fiziksel özellikler gibi pek çok değişkenin de benlik saygısı üzerinde etkili olduğu bulunmuştur (Aktaran: Erkan ve Kaya, 2005: 4).

Hiç kuşkusuz benlik saygısı insanın en çok değer verdiği anne babasının, kendine verdiği değere sıkı sıkıya bağlıdır. Anne babanın ittiği, değersiz bulduğu, umursamadığı bir çocuğun kendine saygı beslemesi beklenemez. Benlik saygısı düşük bir kişi başta anne babası olmak üzere onun için önemli kişilerin, kendisini sevmediklerine, değer vermediklerine inanır. Çünkü sürekli etkileşim yoluyla çocuk kendisini anne babasının gözüyle görmeye alışır. Benlik saygısı kavramı; öğrenilmiş bir yaşantıdır, yaşam boyu devam eder (Günday, 2010).

Aile içindeki tutumlar, özellikle de anne-baba tutumları, aile üyelerinin kendilik kavramının oluşumunda ve sürdürülmesinde anahtar rol oynar. Sevgi ve sevecenlikle ele alınan, güvenli ve demokratik aile ortamında yetişen çocukların olumlu kendilik geliştirdikleri; belirsiz, güvensiz, soğuk aile ortamında yetişen çocukların olumsuz kendilik geliştirdikleri bilinmektedir (Kulaksızoğlu 2003, Yıldıırım 2006, Aktaran: Kutlu ve Adana, 2008).

Anne ve babaların kendi değer ve inançlarına göre değişik tutumları vardır. Anne-baba tutumları, sevgi, hoşgörü ve kabul etmeyi içine alan “demokratik tutum” ve sevginin gösterilmediği hoşgörünün olmadığı, reddetmeyi içine alan “otoriter tutum” olmak üzere iki genel başlıkta toplanabilir. Demokratik anne-baba, çocuğun arzu ve ihtiyaçlarına karşı ilgilidir. Çocuğun davranışlarını ilgi ve anlayışla izler, onun iradesine ve sağlıklı uyumuna değer verir. Çocukları yaşına göre kendisiyle ilgili bazı kararlar almaya teşvik eder. Önemli konularda alınan kararların nedenlerini çocukla tartışır, onun görüşlerine değer verir. Dil alışverişine olanak sağlar. Hemen her konuda çocuğa iyi bir rehber olmaya çalışır (Yavuzer, 1972). Otoriter ana-baba tutumu ise, çocuğa olan sevgisini bile çocuğu istenilen şekilde davrandıkça (şartlı) gösterir. Sevgiyi bir pekiştireç olarak kullanır. İstenen davranışlarda çoğunlukla

gelenek ve daha üst otoritelerce saptanmış kurallara uygun davranışlardır (Aktaran: Herken ve Özkan, 1996).

1.1.Problem

Bu araştırmada temel problem 9. sınıf öğrencilerinde benlik saygısı ile algılanan anne- baba tutumları arasındaki ilişki cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, kardeş sırası, ailenin gelir düzeyi, anne-babanın eğitim düzeyi, spor, hobi, ilköğretim diploma notu ve lise türü değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Bu temel problem ışığında aşağıdaki alt problemlere cevap aranacaktır.

1.2. Alt Problemler

1-Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

2-Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

3-Öğrencilerin benlik saygıları, algıladıkları anne-baba tutumları ile yaş ve kardeş sayıları arasında ilişki var mıdır?

4-Öğrencilerin kardeş sırasına göre benlik saygısı puanları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

5-Lise türü değişkenine göre öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

6-Lise türü değişkenine göre öğrencilerin algılanan anne baba tutumları puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

7-Gelir düzeyi ile benlik saygısı puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

8-Gelir düzeyine göre algıladıkları anne-baba tutumları puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

9-Anne eğitim düzeyine göre benlik saygısı puan ortalamaları anlamlı mıdır?

10-Anne eğitim düzeyi değişkenine göre algıladıkları anne baba tutumları puan ortalamaları anlamlı mıdır?

11-Baba eğitim düzeyine göre benlik saygısı puanları anlamlı mıdır?

12-Baba eğitim düzeyi değişkenine göre algılanan anne-baba tutumları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

13-Spor yapma değişkenine göre benlik saygısı puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

14-Spor yapma değişkenine göre algılanan anne-baba tutumları puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

15-Hobi değişkenine göre benlik saygısı puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

16-Hobi değişkenine göre algılanan anne-baba tutumları puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

17-İlköğretim diploma notu değişkenine göre benlik saygısı puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

18-İlköğretim diploma notu değişkenine göre algılanan anne-baba tutumları puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

19-Algılanan benlik saygısı ve anne –baba tutumları arasında ilişki var mıdır?

1.3. Tanımlar

1.3.1 Benlik Saygısı: Benlik saygısı, “kişinin kendisini değerlendirmesi sonucu ulaştığı, benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur” (Yörükoğlu, 2000 Aktaran: Doğru ve Peker, 2004).

1.3.2. Anne Baba Tutumları: Çocuğun özellikle kişilik gelişimi üzerinde etkisi bulunan anne-baba tutumlarını çeşitli otoriteler değişik yönlerden ele alarak açıklamışlardır. Yavuzer (1992), en yaygın anne-baba tutumlarını aşırı koruma, hoşgörü sahibi olma ve düşkünlük, reddetme, kabul etme, baskı altında bulundurma,

çocuklara boyun eğme ve çocuk ayırımı şeklinde ele almıştır. Arı ve diğerleri (1995), anne baba tutumlarını otoriter, serbest ve demokrat tutum olarak gruplamışlardır. Yörükoğlu (1995), çocuğa karşı tutumları baskıcı tutum ve davranış, aşırı hoşgörülü tutum ve yaklaşımlar, demokratik tutum ve davranışlar olarak ele almıştır (Özyürek, 2004).

1.3.3. Ergenlik Dönemi: Ergenlik, çocuksu tutum ve davranışların yerini yetişkinlik tutum ve davranışlarının aldığı dönemdir (Onur, 1987: 127).

1.4. Sınırlılıklar

1-Araştırma 2010-2011 Eğitim-Öğretim yılında Kocaeli ili Gölcük ilçesi İhsaniye Anadolu Lisesi, Atatürk Anadolu Lisesi, Çakabey Anadolu Lisesi, Barbaros Hayrettin Lisesi ve İhsaniye Lisesinde okuyan 9. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

2-Araştırma ilgili okullardaki araştırmaya katılan öğrencilerin benlik saygısı düzeylerini ölçmek için kullanılacak olan “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”, anne-baba tutumlarını belirlemek için kullanılacak olan Yıldız Kuzgun tarafından geliştirilen “Anne-Baba Tutum Ölçeği” sonuçları ve araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formuna verilen cevaplar ile sınırlıdır.

1.5. Sayıtlılar

1-Araştırmanın örneklemini oluşturan gruplar araştırmanın evrenini temsil edecek şekilde seçilmiştir.

2-Kullanılacak olan ölçme araçlarına öğrenciler amacına uygun samimi cevaplar vereceklerdir.

1.6. Araştırmanın gerekçesi ve önemi

Benlik saygısı, “kişinin kendisini değerlendirmesi sonucu ulaştığı, benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur.” Kişinin kendini beğenmesi ve kendi kendine saygı duyması için üstün niteliklere sahip olması gerekmez. Çünkü benlik saygısı, kendini olduğundan aşağı ya da üstün görmeden kendinden memnun olma durumudur. Kendini değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevmeye değer bulmaktır. Benlik saygısı kendini olduğu gibi kabullenmeyi, özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir (Yörükoğlu ,2000, Aktaran:Doğru ve Peker, 2004).

Rosenberg (1989), benlik saygısı kavramını, bir dizi hızlı bedensel değişimle uğraşıp, bedensel özelliklerini kabul etme, yaşlılarıyla olgun ilişkiler kurma, bir mesleğe, evliliğe, aile yaşamına hazırlanma ve “kimim” sorusuna cevap bulma gibi gelişim görevleriyle karşı karşıya kaldığı, ergenlik döneminde anlam kazanan bir kavramdır ve kişinin kendini değerlendirmesi sonunda ulaştığı benlik kavramının onaylanmasından doğan beğeni olarak tanımlanmaktadır (Hamarta ve Demirtaş, 2009).

Ergenlik, derin ilgiler ve kişinin yaşam sürecini etkileyecek anahtar kararların verildiği bir zaman periyodu ve gelişimsel bir dönemdir. Bağımlılık-bağımsızlık çelişmesi, kabullenme-reddetme çatışmaları, kimlik krizi, güvenlik arayışı, uyum için zorlanma ve beğenilmeye duyulan ihtiyaçların hepsi bu dönemin parçalarıdır. Birçok ergen başarılı olmaya zorlanmış durumdadır ve sıklıkla bu dışsal beklentilerle buluşurken şiddetli stres ortaya çıkar (Cokey,1990,S.9). Bu özelliklerinden dolayı ergenlik yılları benlik saygısının oluşumunda kritik bir dönemdir. Bu dönemin gelişimsel görevlerini yerine getirebilmek için ergenin sağlıklı bir benlik saygısına sahip olması gerekmektedir. Bununla birlikte gelişimsel görevlerin yerine getirilmesi de benlik saygısının olumlu yönde gelişmesini sağlayacaktır (Aktaran: Erkan ve Kaya, 2005: 4-5).

Ergenliğin gelişim görevleri, mekanik bir şekilde aşılması gereken engeller değildir. Bu görevler daha derin bir anlamda oldukça kişiselleştirilmiş deneyimlerdir. Ve bunların her biri, ergenin kendisini birey olarak tanımlamasına ve benlik kavramı

ve benlik saygısı duygularının gelişebileceği, tanınabilir ve oldukça yordanabilir bir “benlik” geliştirmesine yardımcı olmaktadır (Adams, 1995, Aktaran: Ünüvar, 2007).

Birçok gelişimsel görev için “öğretilebilir zaman” vardır, bu nedenle görevin yapılması gereken zamana yakın zamanlarda yapılan müdahaleler daha etkili olabilecektir. Erken ergenlik ve ergenlik süreci, bireylerin çevrelerinde üretken ve becerikli olabilmeyi öğrenebilecekleri bir dönemdir (VanderKolh,1985:296-301). Sağlıklı bir benlik saygısı algısının oluşumu için bireylere ergenlik döneminde yapılacak müdahaleler, bu dönemin kritik ve öğretilebilir bir dönem olması nedeni ile uygun ve daha etkili bir yol gibi görünmektedir (Aktaran: Erkan ve Kaya, 2005: 4-5).

Bu araştırma ergenlik döneminde bireyin benlik saygısını etkileyen değişkenleri belirleyip kontrol altına alma ve olumlu benlik saygısı geliştirme adına öğretilebilir zamandan en iyi şekilde yararlanıp gerekli müdahaleler yapmayı sağlayacak sonuçları vereceğinden önem arz etmektedir.

BÖLÜM II

BENLİK VE BENLİK SAYGISI İLE İLGİLİ KURAMSAL ÇERÇEVE VE AÇIKLAMALAR

İlgili kuramsal çerçeve ve literatür incelemeleri sonucunda benlik saygısının, benliğin alt boyutlarından olduğu görülmüş ve öncelikle benlik ile ilgili tanımlamalara ve açıklamalara yer verilmiştir.

2.1. Benlik Tanımları

Kişiliğin en önemli katmanı “Ben” ya da “Benlik” tir (Köknel, 1989).

Benlik organizmik benliğin dayandığı gerçek olarak anlaşılabilir. Bu günlük yaşamda “kendi kendisi olmaya çalışmak “ şeklinde ifade edilmektedir (Nelson-Jones, 1982).

İnsan davranışı karmaşık ve dinamik bir yapı olan kişilikten önemli ölçüde etkilenir. Kişilik ise, bir bireyi diğerinden ayıran birçok özellikten oluşur. Kişiliği biçimlendiren en temel özelliklerden biri de benlik olgusudur (Buluş ve Cevher, 2007).

Benlik (self) terimi psikoloji literatüründe sık olarak kullanılan ve psikolojinin alt alanları ile psikolojik ekolde önemle üzerinde durulan bir kavramdır. Benlik geniş bir kavramsal sistem içerisinde, hiyerarşik olarak organize edilmiş yapıları kapsayan bir sistemdir (Korkmaz, 1996).

Benliğin Türkçe karşılığı olarak “öz” (Enç, 1974), “kendilik” (Öztürk, 1975) ve “benlik” (Yörükoğlu, 1985) sözcükleri önerilmektedir. Benlik egoyu içine alır ve egodan daha geniş çerçeveli bir yapı olup egodan daha üst yapısal özellikler göstermektedir. Benlik bir bireyin toplam kişiliği değil, toplam kişiliğin bir parçası ve bölümüdür (Rosenberg, 1986, Aktaran: Korkmaz, 1996).

2.2. Benlik İle İlgili Kuramsal Açıklamalar

Benlik çeşitli kuramcılar tarafından ele alınmış ve benlik yerine kullanılabilir değişik ifadeler önerilmiştir. Sherif ve Cantril (1947) “ego”; Allport (1955), Proprium ve Ericson (1956) “kimlik” (identity) kavramlarını benliğin yerine kullanmışlardır (Aktaran: Korkmaz, 1996).

Benlik bireyin doğuştan getirdiği, yaşamını sürdürebilmesi için gerekli davranışları kazanabilme gizil gücüdür. Benlik kavramı, bireyin benliği ile ilgili algılarının bütünleştirilmesi, sistemleştirilmesi ve adlandırılmasıdır. Benlik kavramı bireyin kendini görüşü ve algılayışı, kendi özellikleri hakkında yargılamalarının oluşturduğu bir tanımlama sistemidir. Benlik kavramı bireyin bilişsel yönünü temsil eder. Benlik saygısı ise, bireyin bu yargılara karşı geliştirdiği tutumudur. Ve dolayısıyla öz yanının duyuşsal yönünü oluşturur (Kuzgun 2000, Aktaran: Rizvançe, 2005).

Sullivan’a göre, kültürün etkisi altında, kişilerarası ilişkiler sonucu biçimlenen ben, dinamik bir davranış (Dynamic Behavior) olup, kaygıdan (anxiety) kaçmaktır. (Köknel, 1989 s:79) Sullivan, benlik sisteminin anne- babanın etkisiyle şekillendiğini söylemektedir. Sullivan onay ve ödülün “iyi ben”i, anksiyetenin de “kötü ben”i yaşattığını söyler (Buluş,cevher 2007). Sullivan kişilik alanı içinde etkinlik gösteren bazı süreçleri tanımlayıp kavramlaştırmıştır. Bunların başlıcaları dinamizmler, personifikasyonlar ve bilişsel süreçlerdir. Dinamizm organizmanın canlılığını sürdürmesini sağlayan oldukça sürekli enerji dönüşümleri olarak tanımlanır. Dinamizmler çevreyle etkileşimlerini sürdürebilmek için ağız, el, anüs ve üreme organları gibi beden bölgelerinden yararlanırlar. Çoğu organizmanın temel ihtiyaçlarına doyum sağlama görevini üstlenmiştir. Ancak bir dinamizm vardır ki anksiyete sonucu ortaya çıkar. Sullivan bunu benlik ya da benlik sistemi olarak adlandırır. Anksiyeteyi azaltmak ya da ondan kaçınmak amacıyla kişi türlü koruyucu önlemler alır ve davranışlarını denetler. Bu koruyucu önlemler bazı davranış biçimlerini onaylayan (iyi-ben), bazı davranış biçimlerini yasaklayan (kötü-ben) benlik sistemini oluşturur. Sullivan (1953) benlik sisteminin toplumun mantıkdışı yönlerinin bir ürünü olduğuna inanır (Geçtan, 1990).

Erikson, benliğin kişiliğin gelişmesinde toplumun etkisini ön plana almış, gelişmenin sekiz evrede tamamlandığını kabul etmiştir. Her evrede benlik, belli gelişmeleri tamamlamakta, saplantı ve takıntılarını çözmekte ve bir sonraki evreye geçmektedir (Köknel, 1989: 79).

Carl Jung benliği, kişiliğin bütünleşmesini sağlayan bir sistem olarak tanımlamış ve benlik kavramının kişiliğin ego boyutunda oluştuğunu öne sürmüştür (Buluş ve Cevher 2007). Jung, “ego, kişiliğin bilinçli bölümüdür ve algılar, anılar, düşünceler ve duygulardan oluşur” demiştir. Ego, kimlik ve süreklilik duygusunu sağlar ve insanın kendisini görüş açısından kişiliğin merkezidir (Geçtan, 1992).

Adler benlik kavramını karar verme yeteneğine sahip ve bireye amaçlı yaşam sağlamaya çalışan bir sistem olarak tanımlamıştır (Buluş ve Cevher, 2007).

Adler kuramında yaratıcı benlik kavramı vardır. Benlik sürekli olarak bireye doyum sağlayacak yaşantıları arar. Eğer bunları dış dünyada bulamazsa yaratmaya çalışır (Geçtan, 1992).

Freud’un yapısal kuramına göre kişiliği oluşturan üç yapı sürekli olarak karşılıklı etkileşim halindedir.

1-İlkel Benlik, İlk Ben, İç Ben, Alt Ben: Bedende haz ilkesine dayalı ilişkisi bulunan, doyurulması istenen içgüdüsel tepkilerin ve karmaşaların uyanık olduğu düzeydir.

2-Ben, Benlik: Bireyin ne olduğu, ne olmak istediği ve çevresinde nasıl tanındığı konularındaki bilinçli bölümü, başka bir deyişle, kişiliğin en önemli savunma düzenlerinin işlediği bölümdür.

3-Üstben, Üstbenlik: Bir bölümü benlikçe algılanan, ana baba ya da daha kapsamlı olarak toplumsal değer yargılarından oluşan benlik amaçları ve vicdan denen iki bölümü olan değerler sistemidir (Köknel, 1989: 4).

Gordon Allport benlik terimi yerine “Proprium” kavramını kullanmıştır. Proprium, kişiliğin bedensel biliş, benlik imajı, benlik saygısı ve benim olanlar algısı,

mantıksal düşünme, benlik özdeşimi, amaçlı çaba ve bilmek işlevlerini kapsayan çok yönlü bir kavramdır (Buluş ve Cevher, 2007).

G. Mead'e göre; benlik toplumsal bir görüntü içerisinde yer alır ve toplumsallaşma sürecinde ortaya çıkar. Mead, benliği "I" ve "Me" olarak incelemektedir. Mead, benliğin gelişiminde dil ve toplumun en önemli etkenler olduğunu çünkü bireyin diğerlerinin gözünde kendini görmesi için ilişkiye girmesi gerektiğini bununla ancak dil, toplum ve sosyal etkileşim ile sağlanabileceğini vurgulamaktadır (Korkmaz, 1996: 7).

Cooley benlik algısının sosyal etkileşimle biçimlendiği düşüncesindedir.

İlk davranışçılardan William James'in kuramında bedensel benlik öz yaşantının üç kategorisinden birinin içindedir. Bu kategoriler

1-Maddesel Ben: Bireyin maddesel olarak sahip olduğu yaşantılar sadece bedeninden ibaret değil, aynı zamanda evi, ailesi ve çevresindeki fiziksel nesnelere de kapsar.

2-Sosyal Ben: Kişinin başkalarının ve kendinin gözünde kimliğinin farkında olmasıdır.

3-Ruhsal Ben: Bireyin kendi zihinsel süreçlerinden ve duygularından haberdar olmasını ifade eder (Buluş ve Cevher, 2007).

Tan (1970)'a göre benlik; bireyin kendisi, fizik ve sosyal çevresiyle olan etkileşimleri sonucu sahip olduğu kendine ait bir takım duygu değer ve kavramlar sistemidir (Aktaran: Kılıççı, 2006).

Birey çevresinde bulunan kimselerin kendisiyle olan ilişkileri sonucunda kendi benliğini betimleyici bazı fikir ve görüşler edinmeye başlar. Bunların bir kısmı "erkek mi? kız mı?" olduğu, "adı, soyadı, esmer mi? , sarışın mı?" gibi daha nesnel benlik parçalarıyken, bu parçaların bir kısmı da "iyi, kötü, güzel, çirkin" olarak öznel değerleri içeren benlik parçalarına dönüşmektedir. Bu benlik parçaları birbiriyle birleşerek bir organizasyon oluşturur. Combs ve Snygg (1959) bu genel

benliğe fenomenal benlik demektedir. Bu benlik gerçeklik ve tutarlılığa sahiptir (Kılıçcı, 2006).

Freud ve Horney benlik içerisinde “ego ölküsü”nden söz etmişlerdir. Freud ego ölküsünü (ego ideal), benliğin “doğal bir parçası” olarak tanımlamış ve benliğin sürekli bir biçimde kusursuzluğa ulaşmaya çabaladığı görüşünü savunmuştur. Ona göre ego ölküsü, ana-baba imgesinin bir kalıntısıdır ve kusursuzluğa karşı geliştirilen bir hayranlığın anlatımıdır. Horney ego ölküsünü, kendisini kabul etmeyen bir benliğin ulaşmak istediği ütopyik bir amaç olarak tanımlar (Geçtan, 1990).

Benlik ile birlikte benlik kavramı ya da benlik tasarımı (self- concept), kendine saygı (self esteem), kendini kabul (self- acceptance), kendine güven (self- confidence), kendi kendine yardım (self-help) vb. gibi bir takım kavramların türediği de görülmüştür. Benliğin bu doğurguları birbiriyle ilişkili olup, bireyin kendisi hakkındaki algı ve tutumlarını yansıtmaktadır (Gür, 1996, Aktaran: Kızgın, 2010).

2.3. Benlik Saygısı Tanımları

Benlik kavramı, fiziksel, sosyal ve akademik yeterliğimize ilişkin bilişsel değer biçimidir. Benlik saygısı ise benliğe karşı duyuşsal reaksiyonlarımızdır (Egen ve Kavchak, 2001, Aktaran: Yüksel, 2002).

Benlik saygısı konusunda önemli miktarda çalışma yapılmış olmasına karşın literatürde geniş ölçüde kabul edilen, standart, genel bir benlik saygısı tanımı bulunmamaktadır. İlk tanım William James tarafından 1892’de “benlik saygısı = başarı/beklentidir” şeklinde yapılmıştır. Bu tanıma göre, benliğin değerliliği duyguları bireyin başarmayı umduğu ve başarabildiği girişimlerinden meydana gelmektedir (Magil,1996,s.1498). Coopersmith (1969,1981), benlik saygısının; kabul, açıkça belirlenmiş sınırlar, orta güçlükteki yüksek hedefler ve kendine saygı ile ilişkili olduğunu belirtmekte ve benlik saygısını bireyin, kendini yeterli, başarılı, önemli ve değerli biri olarak görmesine ilişkin düşüncelerini onaylaması ya da onaylamamasının bir ifadesi olarak tanımlamaktadır. Ona göre statü, gelir ve eğitim gibi bazı faktörler eğer bireyler için bunlar kişisel başarının bir parçası olarak tanımlanmışsa yüksek benlik saygısı ile ilişkilidir.

Kaplan (1995: 341-345)'a göre benlik saygısı için en uygun tanım, dünya içinde yetenekli, sorumlu, başarılı bir birey olarak kendi değerimiz hakkındaki görüşlerimizi ve hislerimizi içermelidir

Yüksek benlik saygısı kendimizi ve içsel dünyamızı değerli bulduğumuz anlamına gelmektedir. Daha ayrıntılı olarak bu, olumlu tutumlara sahip olduğumuz, kendimizi yüksekçe değerlendirdiğimiz, yeteneklerimiz konusunda ikna olduğumuz, kendimizi yeterli ve yapmak istediklerimizi yapabildiğimiz anlamına gelmektedir. Buna ek olarak başkaları ile karşılaştırdığımızda kendimizi değerli görmemiz demektir (Walz,1991, Aktaran: Erkan ve Kaya, 2005:2).

Maslow, bireyin gerçek anlamda verimli ve başarılı olması için, sağlıklı bir benlik saygısına sahip olması gerektiğini savunur. Maslow'a göre benlik saygısının iki kaynağı vardır: birincisi bireyin önem verdiği kişilerden sevgi saygı ve kabul, ikincisi ise bireyin yetkinlik ve başarı duygularıdır (Joseph, 1995). Sevgi gereksiniminin karşılanması, benlik saygısını etkileyen temel etmenlerdendir. Koşulsuz sevgi içinde büyüyen kişilerin benlik anlayışları güçlü ve olumludur (Cüceloğlu,1991, Aktaran: Doğru ve Peker, 2004).

Benlik saygısı bireyin kendini tanımlarken kullandığı özelliklerin toplamı olan benlik kavramından farklıdır. Benlik saygısı, benlik kavramında bulunan bilgilerin bir değerlendirmesidir. Var olan ve olmayan yetenekler, özellikler ve nitelikler hakkında objektif bir görüş olarak tanımlanmıştır. Algılanan benlik ile ideal benlik uyumlu olduğunda benlik saygısı yükselecektir (Brondon 1969, Aktaran: Taysi, 2000).

Benlik saygısı (self-esteem), kişinin kendini tüm yönleriyle benimsemesi, değer vermesi, kendine güven ve saygı duymasındır. Benlik saygısı kişinin kendisi hakkında ve sürekliliği olan bir değerlendirmedir. Böyle bir değerlendirme; bireyin kendisini değerli hissetmesi, yeteneklerini ortaya koyabilme, toplum içinde beğenilir olma ve kabul görme, kendi bedensel özelliklerini kabul ve benimseme gibi kişinin kendisi için onayladığı ya da onaylamadığı özellikleri ile ilgili olup, onun kendi değeri hakkındaki yargısını göstermektedir (Korkmaz, 1996:2).

Çeşitli araştırmalarda kendilerini olumlu bir gözle gören kişilerin, başkaları için de olumlu düşünceler besledikleri ortaya konmuştur. Bu sonuç kendini kabul eden kişinin başkalarını da kabul ettiği, kendini reddeden kişinin başkalarını da reddettiği şeklinde yorumlanabilir. Benlik konusunun temel kavramlarından biri, benlik saygısı başkalarını sevmekle bütünleşmesi ve başkalarını sevme yeteneğini geliştirmesi şeklinde özetlenebilir (Jersild,1968). Kuramsal olarak kendini kabul etme ile başkalarını kabul etme arasında bir doğru orantı ilişkisi bulunduğu öne sürülebilir (Yegül, 1999).

2.4. Benlik Saygısı İle İlgili Kuramsal Çerçeve

Freud'a göre benlik saygısının kaynakları şöyle sıralanmaktadır.

1-Çocuğun kendini sevmesi yani çocukluk özsevisinin kalıntıları

2-Çocuğa, ego ideallerini gerçekleştirebileceği duygusu veren çocukluk erkliliği (Enç, 1974).

3-Nesne libidosuyla sağlanan haz yani başkalarını sevmeye (Erikson 1968).

Psikoanalitik kuramda benlik saygısında erkliliğin önemli rolü vardır. Çocuğun ağlayıp bağırarak çevreyi harekete geçirmesi ve besin verilmesini sağlaması erkliliğin ifadesi olduğu gibi aynı zamanda benlik saygısının da ilk düzenleyicisidir. Giderek ego ve ego dışı nesnelere ayırt edilmeye başladığında çocuk kendi erkliliğine olan inancını da yitirmeye başlar. Bununla birlikte bir birincil erkliliğe dönüş özlemi kalır. Benlik saygısı, kişinin bu orijinal erkliliğe ne denli yakın olduğunu hissetmesidir.

Psikoanalitik kuramda benlik saygısı gelişimi süperegö gelişimiyle de yakından ilgilidir. Süperegö geliştikçe benlik saygısının içerden düzenlenmesi görevini üzerine alır. Artık kendinden hoşnut olmanın tek koşulu sevilmiş olma duygusu değildir. Şimdi doğru olanı yapmış olma duygusu da gereklidir. Süperegö tarafından cezalandırılma son derece acı verici bir benlik saygısı azalması olarak hissedilir. Ego, süperegöya karşı suçluluk duyduğunda da bunlar hissedilir. Her suçluluk duygusu

benlik saygısını zayıflatır, ülkelerin gerçekleşmesi ise güçlendirir (Fenichel 1945, Aktaran: Maşrabacı, 1994).

Erik Erikson (1968), bireyin 8 ayrı psiko-sosyal gelişim döneminden söz ederken, benlik saygısının kökünün ilk basamaktaki temel güven ve güvensizlik duygularıyla kazanılan içsel ayrılık ve süreklilik duygusuna bağlı olduğunu söyler. İkinci dönem olan özerkliğe karşın kuşku ve utanç döneminde üstesinden gelinmesi gereken çatışma özerklik yeteneğinin gelişmesidir. Yaşamın ikinci yılında anüs bölgesindeki kasların güçlenmesiyle birlikte çocuk kakasını tutup bırakmayı öğrenir ve zamanla bundan zevk alır. Bu işi kendi isteğiyle yaptığından bu dönem özerklik kazanma savaşı olarak tanımlanır. Böylece çocuk, özerk bir iradeyi geliştirecektir. Otonomi, karar verebilme, kendi başına düşünebilme, kendini çevreye kabul ettirme, çevreyi kendi iradesiyle kontrol altına almadır. Böylece benlik saygısı da artmaktadır (Maşrabacı, 1994).

Rogers insanda iki ihtiyaca önem vermektedir. Olumlu saygı ve olumlu benlik saygısı. Olumlu saygı; bireyin başkaları tarafından kabul ve saygı görmesi, sevilmesi, hoşlanılması gibi yaşantıları yansıtır. Bu tür yaşantıları olan birey, kendisine saygı duyacaktır. Olumlu benlik saygısı ise başkalarının tutumuna bağlı olmaksızın kendi benliğine karşı olumlu tutumudur (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 99).

James, benlik saygısı üzerindeki etkiyi kişinin içinde bulunduğu toplumun başarı ve statü standartları olarak görmüş ve insanların kendi değerleri hakkında karar verirken, toplumun onayladığı başarı standartlarını bir ölçü olarak kullanacaklarını vurgulamıştır. James'e göre benlik saygısının üçüncü kaynağı, benliğin uzantılarına verilen değerdir. Buna göre benlik, bireyin bedeni, giysileri, ev ve ailesi, arkadaşları, statüsü, sahip olduğu mal-para v.b. kişinin kendine ait olduğunu söyleyebileceği her şeyin bir toplamıdır. Böylece, benliğin uzantılarının düzeyi yükseldikçe benlik saygısı da yükselecek, bunun tam tersi bir durumda ise kişinin benlik saygısı azalacaktır.

Otto Rank (1945), benlik saygısının büyüme sürecindeki “birleşme-ayrılma” ve “benzerlik-farklılık” kutuplaşmalarıyla ilişkili olduğu görüşündedir. Başka kişilerle birleştiğinde birey onlara benzediğini fark eder. Bu birliktelikte diğer kişide kendi

yansımaları görmesi ile benlik saygısının ortaya çıktığını savunur (Yüksekkaya, 1995).

Rosenberg benlik saygısını, benlik kavramı olarak ele almakta ve global benlik saygısından söz etmektedir. O'na göre; benlik saygısı kişinin kendini değerlendirirken aldığı tutumun yönüne bağlıdır. Kişi kendini değerlendirmede olumlu bir tutum içindeyse benlik saygısı yüksek, olumsuz bir tutum içindeyse benlik saygısı düşük olmaktadır (Korkmaz, 1996: 3).

Rosenberg (1989) benlik saygısı kavramını, bir dizi hızlı bedensel değişimle uğraşp; bedensel özelliklerini kabul etme, yaşlılarıyla olgun ilişkiler kurma, bir mesleğe, evliliğe, aile yaşamına hazırlanma ve kimim sorusuna cevap bulma gibi gelişim görevleriyle karşı karşıya kalındığı ergenlik döneminde anlam kazanan bir kavram ve kişinin kendini değerlendirmesi sonunda ulaştığı benlik kavramının onaylanmasından doğan beğeni olarak tanımlamaktadır (Hamarta ve Demirtaş, 2009).

Maslow, bireyin gerçek anlamda verimli ve başarılı olması için, sağlıklı bir benlik saygısına sahip olması gerektiğini savunur. Maslow'a göre, benlik saygısının iki kaynağı vardır. Birincisi, bireyin önem verdiği kişilerden gördüğü sevgi, saygı ve kabul; ikincisi ise bireyin yetkinlik ve başarı duygularıdır (Joseph, 1995). Sevgi gereksiniminin karşılanması, benlik saygısını etkileyen temel etmenlerdendir. Koşulsuz sevgi içinde büyüyen kişilerin benlik anlayışları güçlü ve olumludur (Cüceloğlu 1991). Araştırmalara göre ergenlerin duyguları özellikle ilk ergenlik döneminde oldukça değişkendir. Fakat benlik saygısının durağan bir özelliği vardır. Çocukluk döneminde yüksek benlik saygısına sahip birey ergenlik döneminde de yüksek benlik saygısı gösterebilmektedir. Orta ve son ergenlik döneminde de benlik saygısı artmaktadır (Hart,1988; O' Malley ve Bachman,1983;Savin-Williams ve Demo 1984, Aktaran: Balat ve Akman, 2004).

Cast ve Burke (2002)' nin yapmış olduğu bir çalışmada kimlik teorisinin, benlik saygısının çeşitli kavramsal ifadelerinin toplamı için teorik bir çalışma çerçevesi sağladığı öne sürülmüştür. Benlik saygısının, gruplar arasında oluşan ve hem bireysel hem de grup içinde devam eden benliği kanıtlama sürecinin gerekli bir

parçası ve dışavurumu olduğu önermesine varılmıştır. Kimlik rolünün kanıtlanması bireyin değer bazlı ve etki bazlı, benlik saygısını artırmaktadır. Benlik saygısı kanıt süreci sorunluysen oluşan olumsuz duyguları hazırlayan benlik kanıtlanmasıyla gelişmektedir. Benlik saygısı arzusu, kimliği doğrulayan ilişkileri sürdürmek ve şekillendirmek için bireyleri motive etmektedir.

Benlik saygısının kişinin kendi hakkındaki bütünsel ve değerlendirici bir görüş açısı olduğu anlaşılmaktadır. Benlik saygısı, psikolojik ve fiziksel iyi olmayı etkileyebilen önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir. Olumlu benlik saygısı kişinin tümüyle birey olarak görülmesidir. Olumlu benlik saygısı kişinin tümüyle birey olarak kendini kabul etmesi, değer vermesi ve güvenmesi olarak tanımlanır. Benlik saygısı hem sağlıklı hem de sağlıklı oluşabilir. Sağlıklı benlik saygısı kişinin değerli olduğuna ilişkin duygularından ve olumlu benlik görüşünü onaylayacak geri bildirimleri aramasından anlaşılır. Sağlıksız veya doğru olmayan (her ne kadar yüksek görünse de) benlik saygısı, benliğin şişirilmiş narsistik yönünü ifade eder (Salmivalli ve arkadaşları 1999, Aktaran: Taysi, 2000).

2.4.1. Yüksek ve Düşük Benlik Saygısına Sahip Kişilerin Özellikleri

Baldwin ve Kezlan (1999) yüksek benlik saygısı olan bireylerin kişilerarası ilişkilerinde olumlu bakış açısına sahip olduklarını ve diğer insanları tutarlı, kabul edilebilir olarak algıladıklarını öne sürmektedir. Benlik saygısının psikolojik iyi olmayı etkileyebilen önemli bir etken olduğu ve kişilerarası ilişkilerde rolü olduğu bilinmektedir (Aktaran: Tutarel ve Kışlak, 2006).

Olumlu benlik saygısı kişinin tümüyle birey olarak kendini kabul etmesi, değer vermesi ve güvenmesi olarak tanımlanır (Salmivalli ve ark.,1999). Yüksek benlik saygısına sahip olan bir kişi, kendini olumlu olarak değerlendirir ve güçlü yönleri hakkında kendini iyi hisseder. Kendine güvenen kişi zayıf olduğu yönlerde kendini geliştirmeye çalışır (Pope ve McHale, 1988). Düşük benlik saygısına sahip bir kişinin kendine güveni zayıftır. Bu kişiler diğerlerine bağımlıdır, utangaçtır, araştırmacı değildirlir ve daha az yaratıcı ve daha otoriter kişilerdir (Wells ve Marwell,1976; Pope ve McHale,1988). Carver ve Scheler (1988)'e göre eğer olaylar bir kişinin kontrolü dışındaki nedenlerden gelişirse, benlik saygısını etkilememektedir. Offer ve

arkadaşlarına göre (1981), birçok ergen mutludur ve olumlu benlik kavramına sahiptir. Benlik saygısının gelişmesi için sosyal karşılaştırmalar ve yansıtılmış değerlendirmelerin kaynak olduğu belirtilmektedir (Harter, 1983). Yapılan araştırmalar ergenlerin kendi değerlerinin farkına varabilmek için kendilerini yaşitlarıyla karşılaştırdıklarını ve bu tür karşılaştırmaların da 6-7 yaşlarda başlayan gelişimsel bir olay olduğunu ve ergenlik dönemi boyunca yoğunlaştığını göstermektedir (Ruble ve ark. 1980; Scanlan, 1982). Harter (1983)'a göre kişinin görünüşü hakkındaki duygularının nasıl olduğu, yani fiziksel saygısı bütün benlik saygısını etkileyen en önemli faktördür. Bunu yaşitları tarafından kabul edilme takip eder ve akademik yetenek, atletik olma ve moral değerler benlik saygısı üzerinde daha az etkilidir (Aktaran: Balat ve Akman, 2004).

Benlik saygısı yüksek ve kendinden hoşnut olan bir bireyin özelliklerini şöyle sıralamak mümkündür.

- Kendi ile uyum içinde yaşayabilmek
- Değişime açık olmak
- Kendi yetenekleri hakkında gerçekçi düşünebilmek
- Yeteneklerini serbestçe kullanabilmek
- Kendine yaşam ve varolma hakkını tanımak
- İleriye atılım yapmasına, denemesine imkan veren içgüdülere sahip olmak
- İyi ve kötü çeşitli duyguları yaşamak ve duymak hakkını kendine tanımak

Düşük benlik saygısına sahip ve kendinden hoşnut olamayan bir bireyin özellikleri ise

- Kendisi ile uyum içinde olmamak
- Kendini suçlama eğilimi göstermek
- Kendine düşük değer biçmek, yaptığı iyi şeyleri küçümsemek

-Kendini aşmak için aşırı bir ihtiyaç duymak

-Katı ve değişmez olmak

-Doğallıktan yoksunluk (Kasatura 1989, Aktaran: Torucu, 1990).

Coleman ve Hendry (1990), yüksek benlik saygısına sahip olanların mutlu, sağlıklı, üretken ve başarılı olmak için eğilim gösterdiklerini, güçlükleri yenmek için daha uzun süre çaba harcadıklarını, gece daha iyi uyduklarını, daha az ülsere yakalanma riskleri olduğunu, diğerlerini kabul ve yaşatlarının baskılarına daha az eğilim gösterdiklerini, düşük benlik saygısına sahip olanların ise endişeli, karamsar, gelecek hakkında olumsuz düşünceleri olan ve başarısızlık eğilimleri olan bireyler olduklarını belirtmiştir. Kassin (1998) ise düşük benlik saygısına sahip bireylerin başarısızlığı bekleme, sinirli olma, daha az gayret gösterme gibi özellikler sergilediklerini ve yaşamdaki önemli şeyleri göz ardı edebileceklerini ayrıca başarısız olduklarında kendilerine değersiz ve yeteneksiz gibi suçlamalarda bulunabileceklerini ifade etmiştir. Ergenlik, kimlik oluşturma açısından oldukça önemli bir dönemdir. Olumlu bir kimlik oluşturma ergenin ruh sağlığı ile de yakından ilişkilidir. Böyle kritik bir dönemde bulunan ve kimlik oluşumunda rol alan benlik saygısı, ergenlik dönemine etkisi açısından önemli görülmektedir (Aktaran: Balat ve Akman, 2004)

Düşük benlik saygısına sahip bir kişi kendine güven yönünden eksiktir, diğerlerine bağımlıdır, utangaçtır, araştırmacı değildir ve savunmacı bir görünüş takınır ayrıca bu kişiler hayal kurmayan, değere önem veren, kendini analizden kaçınan, “bastırma” savunma mekanizmasını kullanan, daha az yaratıcı, esnek olmayan ve otoriter kişilerdir (Wells ve Marvel, 1976; Pope ve Mchale, 1988; Brondon, 1969 Aktaran: Taysi, 2000).

Benlik saygısı düşük bulunan gençlerin beş yıl içinde gösterdikleri ruhsal belirtiler araştırılmış ve uykusuzluk, sinirlilik, iştahsızlık, baş ağrısı, çarpıntı, karabasan, tedirginlik gibi belirtileri daha yüksek oranda gösterdikleri saptanmıştır. Bu sonuç benlik saygısı ile ruh sağlığı arasındaki yakın ilişkiyi vurgulamaktadır. Benlik saygısı yüksek olan kişide kendine güven, iyimserlik, başarıma isteği,

zorluklardan yılmama gibi olumlu ruhsal nitelikler bulunmaktadır. Buna karşılık benlik saygısı düşük olan kimsenin kendine güveni azdır, kolay umutsuzluğa kapılır, kısacası ruhsal semptomlar geliştirmeye daha yatkındır (Yörükoğlu 1987, Aktaran: Dinç, 1992).

Öz (2004), sağlam benlik saygısına sahip olan birey yaşamında mutluluğu bulur, yolunda gitmeyen durumların üstesinden gelir ve koşulları değiştirebilir demiştir (Aktaran: Razi vd., 2009).

2.5. Anne-Baba Tutumları

Bir insan anne ya da baba olduğunda gerek kendisini algılayış biçimi ve gerekse toplum içindeki yeri önemli değişikliklere uğrar. Tüm canlılar içinde yalnızca insan, çocuğunun sorumluluklarını yetişkinliğe ulaşana dek sürdürür ve ona kendi kalıtsal mirasının ötesinde bir kültür ve gelenek aşılar.

Horney yazılarında, çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirilebilmesi için temel koşulun ona sevgi, destek ve anlayış sağlayabilen bir ortamın varlığı olduğu görüşünü sıklıkla belirtmiştir. Horney'e göre çocuk ancak böyle bir ortamda, aşması gereken dönemleri bütünleyerek kendini geliştirir ve gereken dönemde ana-babasından koparak ailesinin geniş toplum grubunda yerini alır (Geçtan, 1992:167).

Anne babalar kendi kişiliklerine bağlı olarak çocuklarına karşı bir tepki örüntüsü geliştirirler. Bu örüntüler çocuğu destekleyici, ona güven verici, çocuğun değerli bir varlık olduğunu vurgulayıcı olumlu tutumlardan başlayarak, çocuğu aşağılayıcı, yargılayıcı, reddedici, olumsuz tutumlara kadar uzanmaktadır. Anne - babaların çocuklarına yönelik bu olumsuz-istenmedik tutumları, onların benliklerinin gelişimini de olumsuz yönde etkilemektedir (Erkan ve Kaya, 2005: 193).

Eğer çocuk açık ya da gizli bir biçimde itilmekte ve ancak katı beklentilere uyduğunda onaylanmakta ise ya da belirli imgeyi gerçekleştirebildiğinde sevgi bulabiliyorsa, büyüklerin tutarsız tutumlarıyla sık karşılaşıyorsa, yetenekleri küçümseniyor ve daha başarılı olması bekleniyorsa, aşırı korunarak bağımlılığa

zorlanıyorsa, baş kaldırmanın kesinlikle engellendiği bir ortamda yetişmekteyse, kendini gerçekleştirmeye giden yol kapanmış demektir (Geçtan, 1992: 169).

Parker, aşırı denetim ve baskının sevgi azlığı ile birlikte bulunduğu zaman çocukları olumsuz etkilediğini göstermiştir. Gene onun araştırmaları, ana babanın aşırı koruyuculuğu, çocukta ilerde duygusal problemlere ve depresyona yatkınlık yarattığını ortaya koymuştur. Sevgi azlığı çocuğun kendine saygı duygusunun gelişimini bozmaktadır (Ekşi, 1990: 45).

Geçirdiğimiz hızlı toplumsal, ekonomik ve kültürel değişim, hiç kuşkusuz bizde de toplumun temel birimini oluşturan aile kurumunu, anne baba tutumlarını ve ulusal çocuk yetiştirme biçimimizi etkilemiştir ve etkilemeye devam edecektir (Ekşi, 1990: 81).

Anne-babaların çocuklarına yönelik davranışlarını belirleyen tutumlar araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır. Araştırmacılar ana-babaların olumlu-olumsuz tutumlarını sınıflandırırken farklı yaklaşımlar benimsemektedirler. Bazı araştırmalarda anne-baba tutumları, “demokratik”, “otoriter”, ve “ilgisiz” olarak ele alınırken (Kuzgun,1972; Altay,1985; Erkan, 1986; Akbaba,1988), bazı araştırmacılar ise sadece “demokratik” ve “otoriter” olarak iki anne-baba tutumunu çalışma konusu yapmışlardır (Bilal,1984; Polat,1986; Öztürk 1990). Bazı araştırmacılar daha özel tanımlamalar yapmaktadırlar. Bu tanımlamalar içinde katı-hoşgörülü tutum (Can,1986), Koruyucu tutum (Eldeleklioğlu, 1996) gibi örnekler bulunmaktadır (Erkan ve Kaya, 2005: 193).

Ailede anne veya babanın çocuklara karşı tutumu ilk günden itibaren çocuk üzerinde derin ve kalıcı izler bırakır. Çocuğun özellikle kişilik gelişimi üzerinde etkisi bulunan anne-baba tutumlarını çeşitli otoriteler değişik yönlerden ele alarak açıklamışlardır. Yavuzer (1992), en yaygın anne-baba tutumlarını aşırı koruma, hoşgörü sahibi olma ve düşkünlük, reddetme, kabul etme, baskı altında bulundurma, çocuklara boyun eğme ve çocuk ayırımı şeklinde ele almıştır. Arı ve diğerleri(1995), anne-baba tutumlarını otoriter, serbest ve demokrat tutum olarak gruplamışlardır. Yörükoğlu (1995), çocuğa karşı tutumları baskıcı tutum ve davranış, aşırı hoşgörülü

tutum ve yaklaşımlar, demokratik tutum ve davranışlar olarak ele almıştır (Aktaran: Özyürek, 2004).

Anne babaların çocuklarına karşı takındıkları en yaygın tavır türleri aşırı koruma, hoşgörü sahibi olma, aşırı hoşgörü ve düşkünlük, reddetme, kabul etme, baskı altında bulundurma, çocuklara boyun eğme, çocuk ayırma şeklinde olabilmektedir.

2.5.1. Aşırı Koruma

Anne babanın aşırı koruması, çocuğa karşı gerektiğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelir. Bunun sonucu çocuk, diğer kimselere karşı aşırı bağımlı, kendine güveni olmayan, duygusal kırıklıkları olan bir kişi olabilir. Bu bağımlılık çocuğun yaşamı boyunca sürebilir ve aynı koruma duygusunu eşinden bekleyebilir (Yavuzer, 1984: 153).

Aşırı korunan çocuklar sevgiyi ancak ana-babalarına koşulsuz bir bağlılık gösterdiklerinde bulabilirler. İstenmeyen çocukların karşısı bu çocuklar ana-baba sevgisini ve onayını elde etme konusunda umutsuz değildirlere. Ne var ki karşılığını kendi kişilik haklarından vazgeçerek öderler. Yetişkinlik döneminde bu kişiler, sevilme, korunma ve kayırılma gereksinimlerini karşılayabilmek amacıyla insanlara her türlü çatışma ve sürtüşmeden kaçınarak, onları hoş tutmaya çabalarlar. Maslow'un deyişiyile "Eğer özü sürdürebilmek için tek yol diğer insanları yitirmek olursa, çocuk kendi özünden vazgeçmeyi seçer (Geçtan, 1992: 169).

2.5.2. Hoşgörü Sahibi Olmak

Anne babanın çocuklarına karşı hoşgörü sahibi olmaları, çocuklarının bazı kısıtlamalar dışında, arzularını diledikleri biçimde gerçekleştirmelerine izin vermeleri anlamına gelir. Böyle durumlarda çocuk evine yönelik bir birey olur. Eğer anne-babanın hoşgörüsü normal bir düzeydeyse, çocuğun kendine güvenen, yaratıcı, toplumsal bir birey olmasına yardım eder.

2.5.3. Aşırı Hoşgörü ve Düşkünlük

Aşırı hoşgörü ve düşkünlük çocuğu bencil yapar. O daima diğerlerinin dikkatini çekmek ve kendisine hizmet edilmesini ister. Böyle çocuklar ev içinde ve dışında çok zayıf bir sosyal uyum gösterirler.

2.5.4. Reddetme

Bir anlamda, çocuğun bedensel ve ruhsal gereksinimlerini karşılamayı aksatarak ona düşmanca duygular beslemek şeklinde tanımlanabilir. Bu ortamdaki çocuk, yardım duygusundan uzak, sinirli, duygusal kırıklıkları olan, diğerlerine, özellikle kendinden küçük ve zayıflara karşı düşmanca duygulara sahip bir birey olabilir.

2.5.5.Kabul Etme

Anne babanın kabulü, çocuğu sevgi ve sevecenlikle ele alması biçiminde davranışa yansır. Kabul eden anne baba, çocuğun ilgilerini göz önünde tutarak, onun yeteneklerini geliştirecek ortam hazırlar. Kabul edilen çocuk genellikle sosyalleşmiş, işbirliğine hazır, arkadaş canlısı, duygusal açıdan dengeli ve mutlu bir bireydir.

2.5.6. Baskı Altında Bulundurma

Anne ve babadan birisinin ya da her ikisinin baskısı altında olan çocuk, nazik, dürüst ve dikkatli davranmasına karşın, çekingen, başkalarının etkisinde kolay kalabilen, aşırı hassas bir kişilik yapısına sahip olabilir (Yavuzer, 1984).

Aile içinde kötü davranılan çocuklar okul çağında arkadaşlık kurmakta zorluk çekerler. Yapılan araştırmalar, bu çocukların diğerlerine göre daha saldırgan, güven duyguları düşük, sebatsız, çoğu kez uygun olmayan şekilde davranan kimseler olduklarını göstermiştir. Kötü davranılan çocukların zihinsel, sosyal ve duygusal bakımdan gelişmelerinde büyük aksaklıklar olduğu artık tartışma götürmez bir biçimde ortaya konmuştur (Cüceloğlu, 1999, Aktaran:Seydooğulları2008). Böyle evlerde yaşayan çocukların benlik saygıları düşüktür. Güvensiz ve tedirgindirler. Ezilme, horlanma ve benimsememe sonucu yaralanan benlik saygılarını kazanmak için çeşitli yollara başvururlar. Ergenlikten önce sinen, korkan bir çocuk ergenlikten

sonra tüm baskı ve dayağa karşı başkaldıran, başına buyruk davranan, evin kurallarını hiçe sayan bir genç olup çıkar (Seydooğulları, 2008).

2.5.7. Çocuklara Boyun Eğme

Çocuklarına boyun eğen anne babalar, evde onların egemenliğini kabullenen kişilerdir. Bu tür ailelerde çocuklar anne babalarına hükmeder ve onlara çok az saygı gösterirler.

2.5.8. Çocuk Ayırma

Bütün çocukları eşit düzeyde sevdiklerini söylemelerine karşın, kimi anne ve babanın, bazı çocuklarını daha çok sevdikleri gözlenmektedir. Böyle durumlarda anne-babalar, sevdikleri çocukları diğerlerinden ayırarak, onları kayırırlar (Yavuzer, 1984: 153-154).

Disiplin yönünden ailelerde saptanan aşırı tutumlar üç başlık altında toplanabilir.

- a) Sıkı Tutum
- b) Gevşek Tutum
- c) Tutarsız Tutum

2.5.9. Sıkı Tutum

Bu tür tutum uygulayan ana-baba, çocuğu kendi tasarladığı bir kalıba göre yoğurmak amacını güder. Çocuk sürekli bir denetim altındadır. En küçük yanlışları ve yaramazlıkları gözden kaçmaz, hemen üstünde durulur ve düzeltme yoluna gidilir. Çocuğun kurallara sıkı sıkıya uyması beklenir. Durum ve koşullar ne olursa olsun, ana-babaya boyun eğmelidir. Eğitimde ceza önde tutulmuş ve suçla orantısızdır. Ceza aileden aileye değişirse de amaç aynıdır; Çocuk ne pahasına olursa olsun yola getirilmelidir. Böyle bir evde beğenilmeyen, hoş görülmeven davranışların sayısı kabarıktır. Yaşa uygun çocuksu yaramazlıklar bile hoşgörülle karşılanmaz. Çocuktan yaşının üstünde olgunluk beklenir (Yörükoğlu, 1997: 200-201).

2.5.10. Gevşek Tutum

Kimi ailelerde disiplin yok denecek ölçüde gevşektir. Çocuk bile bile kırıp dökse de, ana babadan belirli bir tepki görmez. “Varsın kırsın benim oğlumdan değerli mi?” diye de destek bile görür. Çocuğa sayısız haklar tanınmıştır. Ancak nerede duracağı kesinlikle belirlenmemiştir. Neyin doğru neyin yanlış olduğu öğretilse bile uygulama ve denetleme düzensizdir. Bu disiplin yöntemi, yanlış bir anlayışla, çağdaş eğitim uyguladıklarını sanan ana babaların başvurduğu salt hoşgörü yöntemidir diyebiliriz (Yörükoğlu, 1997: 200-201).

2.5.11. Tutarsız Tutum

Kimi evde disiplin yok değildir, ancak ne zaman, nerede uygulanacağı belirsizdir. Ana babanın tutumu aşırı hoşgörü ile sert cezalandırma arasında gidip gelmektedir. Çocuk hangi davranışın nerede ve ne zaman istenmediğini önceden kestiremez. Tutumunu ana-babanın keyifli ya da öfkeli oluşuna göre ayarlamaya çalışır. Çocuk davranışın doğru ya da yanlışlığından çok ne zaman cezadan kurtulurum sorusuna cevap arar. Kimi zaman ceza öyle beklenmedik bir anda gelir ki çocuğun baş kaldırmasına yol açar. Bir evde, bir gün görmezlikten gelinen yaramazlık, ertesi gün ağır ceza görüyorsa, annenin yaptığını baba bozuyor ya da babanın verdiği cezaya anne karşı çıkıyorsa, tutarsızlık gerçekten var diyebiliriz (Yörükoğlu, 1997: 200-201).

Gitmez (1989)' in yaptığı bir araştırmaya göre aile tutumu çocuğun kişilik gelişimini şu şekilde etkilemektedir (Aktaran: Özyürek, 2004).

AİLE TUTUMU	Gelişen Çocuk Davranışı ve Kişiliği
Reddeden- Karşı Koyan Aileler	Pasif ve yönetilmeye hazır, saldırgan, uyum güçlükleri, güvensizlik duyguları, sinirli, kırılcılıktan hoşlanan, utangaç, inatçı, uyumsuz
Aşırı Koruyan Aileler	İçe dönük, yönetilmeye hazır, güvensiz, saldırgan, kıskanç, uyumu güç, sinirli
Baskıcı Aileler	Bağımlı, utangaç, yönetilmeye hazır, kibar, düzenli, kendine yeterli, sosyal yetersiz, gergin, acımasız, kavgacı, ilgisi olmayan
Pasif ve Kabul Edici Aileler	Saldırgan, dikkatsiz, yönetilmez, bağımsız, kendine güvenli, sosyal ilişki kurucu, karşı koyucu
Dengesiz ve Uyumsuz Aileler	Saldırgan, nörotik, yönetilmez, bağımsız, kendine güvenli, sosyal ilişki kurucu, karşı koyucu
Hatalı Disiplin Uygulayan Aileler	Kötü uyumlu, saldırgan, karşı koyucu, kıskanç, suça yönelik, nörotik
Uyumlu Aileler	Yönetilebilir, uyumlu
Sakin, Mutlu, Uyumlu Aileler	İşbirliğine yatkın, çok iyi uyumlu, bağımsız
Çocuğu Kabul Eden Aileler	Kabul görür, güvenli
Çocukla Oynayan Aileler	Güvenli, kendine güvenli
Mantıksal ve Bilimsel Yaklaşımlı aileler	Kendine yeterli, sorumlu, işbirliğine yatkın
Tutarlı Aileler	İyi uyum
Çocuğa Sorumluluk Veren Aileler	Uyumlu, kendine yeterli, güvenli

Araştırmamızın kapsamında anne-baba tutumları Otoriter, Koruyucu İstekçi ve Demokratik Tutum olarak ele alınmıştır

2.5.12. Demokratik Anne-Baba Tutumu

Çocukların kişilik gelişimi için en uygun anne baba tutumu, koşulsuz saygı ve sevginin gösterildiği demokratik anne-baba tutumudur. Demokratik anne-baba tutumu çocukların hem denetlenmesine ve hem de onların ihtiyaçlarının karşılanmasına fırsat vermektedir. Demokratik tutumu uygulayan anne babaların sergiledikleri davranışlar birbiriyle tutarlı, kararlı ve güven vericidir. Bu tutumla belli sınırlar içinde çocukların bazı davranışları yapmasına izin verilir ve böylece onların sorumluluk duygusunun gelişmesine uygun ortam hazırlanmış olunur. Anne babalar her çocuğun kendine özgü bir gelişim kapasitesi olduğunu bildikleri için, çocukların özgürce gelişmesine, yeteneklerinin ortaya çıkmasına ve kendilerini gerçekleştirmelerine izin verirler (Sezer ve Oğuz, 2010).

2.5.13. Otoriter Tutum

Yaygın olarak kullanılan tutumlardan biri olan otoriter tutumda; anne babalar çocuklarının gelişim düzeylerini, kişilik özelliklerini ve isteklerini dikkate almadan, kendilerinin istedikleri doğrultuda davranmalarını beklerler. Çocuklar anne babanın istediği gibi davranmadığında sık sık ceza alırlar. Bu tutumu uygulayan ailelerde büyüyen çocuklar öfke, kızgınlık gibi duyguları ile düşüncelerini açıkça ifade edemezler. Böyle ortamların çocukların bağımsız kişilik geliştirmelerini engellediği, özellikle erkek çocukların saldırganlık düzeylerini arttırdığı ve benlik saygısı düzeylerini düşürdüğü görülmektedir (Macoby ve Martin;1983, Aktaran: Sezer ve Oğuz, 2010).

2.5.14. Koruyucu-İstekçi Tutum

Koruyucu/ istekçi anne baba tutumunda, çocuklar anne babaları tarafından aşırı korunur ve denetlenirler. Çocukların yapabilecekleri pek çok şey anne babalar tarafından yapıldığı için çocukların yaşayarak öğrenmelerinin önüne geçilir. Her konuda çocuklara gereğinden fazla müdahale edilerek, onların kendilerine yeter hale gelme-

leri ve kendilerine güvenmeyi öğrenmeleri engellenir (Navaro, 1989). Sonuç olarak kendi başına karar veremeyen, bağımlı bireyler yetiştirilmiş olur (Baumrind, 1996; Dökmen 1996; Kulaksızoğlu,1998; Çağdaş ve Seçer, 2004).

Anne babalar tarafından kullanılacak uygun davranışlar çocuklarıyla aralarında oluşacak çatışmaları çözecektir. Anne babaların kullandıkları tutum ve davranışlar çocukların başkalarıyla olan ilişkilerini geliştirmeyi etkilemekte, yaşamın ilerleyen yıllarında onların kendilerinin kullanacağı yöntemleri öğrenmesini sağlamaktadır (Bailey,2005, Aktaran: Sezer ve Oğuz, 2010).

2.6. Benlik Saygısı ve Anne-Baba Tutumları İle İlgili Yerli Ve Yabancı Araştırmalar

Haktanır ve Baran (1998), Aştı (1997), yaptıkları çalışmalarda kendilik saygısı ile anne-baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmektedirler. Demokratik anne-baba tutumu çocuğun yüksek benlik saygısına sahip olmasına neden olurken, otoriter ve ilgisiz tutum düşük kendilik saygısına neden olmaktadır (Kutlu ve Adana, 2008).

Ailedeki kararlara katılan gençlerin benlik saygılarının katılmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Lise eğitimine devam eden öğrencilerle yapılan bir çalışmada anne ve babaların gençlerin bağımsız kararlarını desteklemeleri ve benlik saygısı arasında ilişki olduğu ve bu konuda desteklenen gençlerin benlik saygısı puanlarının yüksek olduğu bildirilmektedir (İkiz, 2000).

Gençlerle yapılan çalışmalarda aile ile iyi ilişkileri olan, kararlara katılan, kendilerine ve görüşlerine saygı duyulan demokratik ailelere sahip ergenlerde benlik saygısının daha yüksek olduğu bildirilmektedir (Erbil N., Divan Z., Önder P.A. Aktaran: Razi vd., 2009).

Baybek ve Yavuz (2005) tarafından Muğla Üniversitesinde 8214 öğrenci üzerinde evrendeki temsil oranlarına uygun 820 öğrenci üzerinde Muğla Üniversitesi öğrencilerinin Benlik saygıları incelenmiş ve şu sonuçlar bulunmuştur.

- Kardeş sayısı arttıkça benlik saygısı düzeyi düşmekte

- Anne eğitimi arttıkça benlik saygısının arttığı
- Annesi memur olanlarda benlik saygısının yüksek olduğu
- Subay, polis, müfettiş olanlarda düşük
- Aile tutumu demokrat olanlarda yüksek
- İlgisiz aile çocuklarında düşük
- Aile geliri arttıkça yüksek olduğu belirlenmiştir.

Rosenberg araştırmalarında düşük ve yüksek benlik saygısının sebeplerini araştırmış, 5000 adölesan üzerinde incelemede bulunmuş ve sonuçta bir çok vakada düşük benlik saygısı olmasının esas sebebinin sosyal izolasyon olduğu sonucuna varılmıştır. Adölesanlarla yapılan mülakatlarda %65'nin bu çalışmada düşük benlik saygısı gösterdiği ve düşük benlik saygısına sahip olanlarında yalnız olduklarını söyledikleri bulunmuştur. Adölesanlarda sosyal izolasyon ve düşük benlik saygısı, soğuk davranıştan değil, ebeveynlerin ilgisizliğinden kaynaklanmaktadır (Aktaran: Kızgın, 2010).

Coopersmith (1967), benlik saygısı gibi önemli bir ihtiyacı bütün boyutlarıyla sekiz yıl süren kapsamlı bir araştırmada ele alırken, ana-baba çocuk ilişkilerinin etkilerini de önemli bir değişken olarak incelemiş bulunmaktadır. Coopersmith, çalışmasını ilkokulun son yıllarına rastlayan sınıflarda yapmıştır. Araştırmasında bir benlik saygısı envanteri kullanarak öğrencileri bu envanterden aldıkları puanlara göre benlik saygısı düşük ve yüksek gruplar olarak örnekleme iki alt gruba ayırmıştır. Araştırmada ana-babaların eğitim anlayışlarını ve çocuklarıyla olan ilişkilerini öğrenebilme amacıyla, anneler için soru listeleri hazırlamış ve ayrıca yapılandırılmış görüşme tekniğine de yer vermiştir. Bu çalışmalar sonucunda diğer bulgular yanında, ana-baba-çocuk ilişkileri açısından önemli sayılabilecek bazı bulgular elde edilmiştir. Benlik saygısı yüksek çocukların ana-babaları çocuklarını kabul eden; çevreyi çocuğa göre düzenlemek ve onlara serbesti tanımakla birlikte onlara uymak zorunda olduğu kesin ve belli kurallar koyan; çocuklarının okul içinde ve dışında beklentilerine uygun başarılar ortaya koyacağına inanan ve bunun doğal olduğunu

kabul eden ana-babalar olduğu gözlenmiştir. Oysa benlik saygısı düşük çocukların ana-babaları ise çocuklarını reddeden ve onlara soğuk davranan; çocuklarını beklenti ve kural belirsizliği içinde yetiştiren ve taviz verici olan; daha çok cezalandırıcı olmaları yanında ne zaman verileceği belirsiz bir ödül-ceza yöntemi kullanan; çocuklarının beklentilere uymaları konusunda onlara güvenmeyen ve çocuklarının başarısızlığına ilgisiz ve soğuk bir ifade içinde kabullenen ana-babalar olduğu saptanmıştır (Kılıçcı, 2006).

Ceral ve Dağ (2005) tarafından yapılan ergenlerde algılanan anne-baba tutumlarına bağlı benlik saygısı, depresiflik ve genel psikolojik belirti düzeyi farklılıkları adlı araştırmaya KKTC 'inde öğrenim gören 275 kız ve 221 erkek olmak üzere 496 lise öğrencisi katılmıştır. Analizler 416 katılımcı üzerinden sürdürülmüştür. Araştırma sonuçlarına anne-babaların tutumları açısından bakıldığında, ebeveynlerini demokratik veya müsamahakar olarak algılayan ergenlerin, ihmalkar veya otoriter olarak algılayanlardan daha az genel psikolojik belirti gösterdiği diğer yandan yine bu gruptaki ergenlerin benlik saygılarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Balat ve Akman (2004) "Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi" adlı çalışmada örneklem grubunu 482 lise öğrencisi oluşturmuştur. Bu araştırmada lise öğrencilerinin cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey ve devam ettikleri sınıflara göre benlik saygısı düzeyleri incelenmiştir. Her iki cinsiyette de benlik saygısı puan ortalamalarının yüksek olduğu ve cinsiyetler arası fark olmadığı saptanmıştır. Sosyo-ekonomik düzeylere göre benlik saygısı üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzey lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Her üç grupta da yüksek benlik saygısı olduğu görülmüştür. Farklı sınıflarda benlik saygısı puan ortalamalarında fark yaratmamıştır.

Duru (1995)'nin yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre ana-baba tutumu ile çocuğun benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ana-baba tutumunu demokratik olarak değerlendiren öğrencilerin benlik saygısının ana-baba

tutumunu otoriter olarak değerlendiren öğrencilere göre daha yüksek olduğu görölmüştür.

Maşrabacı (1994)' nın yapmış olduğu bir araştırmaya göre şu sonuçlar elde edilmiştir.

1-Kişisel ve psikolojik değişkenlere göre;

a-Fiziki görünümünden memnun olunca

b-Kendilik kavramının sürekliliği arttıkça

c-Aylık gelirini yeterli bulunca

d-Eleştiriye duyarlılık azaldıkça

e-Depresyon azaldıkça

f-Somatik belirtiler azaldıkça, benlik saygısının daha yüksek olduğu görölmektedir.

Diğer kişisel ve psikolojik değişkenler olarak alınan cinsiyet, barınak, okuduğu bölümden memnun olup olmama, hayalperestlik, insanlara güven, tartışmalara katılma derecesi ve kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme ile benlik saygısı arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

2-Sosyal Değişkenlere Göre:

a-Flörtü olanlarda

b-Karşı cinsten yakın arkadaşı olanlarda benlik saygısının daha yüksek olduğu görölmektedir. Diğer sosyal değişkenler olarak alınan arkadaş grubunun ve aynı cinsten yakın arkadaşın olup olmaması ile benlik saygısı arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

3-Ailesel değişkenlere göre;

a-Babayla ilişki yoğunluğu arttıkça

b-Ailenin gelir düzeyi yeterli bulundukça benlik saygısının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Diğer ailesel değişkenler olarak alınan kardeş sayısı, doğum sırası ve ana-baba ilgisi ile benlik saygısı arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Torucu (1990), "13-14 Yaşındaki Gençlerin Sosyo-Ekonomik Düzeyi ve Ana-Baba Tutumlarındaki Farklılıkların Belirlenip Benlik Saygısına Etkisinin Araştırılıp Karşılaştırılması" adlı çalışmasında şu sonuçları elde etmiştir.

-Kalınan yer ve benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

-Cinsiyet ile benlik saygısı arasında istatistiksel anlamda bir ilişki bulunmamasına rağmen araştırmaya katılan örneklem grubunda kız ve erkek öğrenciler arasında $p < 0.01$ düzeyinde istatistiksel bir farklılık gözlenmiştir.

-Benlik saygısı ile doğum sırası arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur.

-Annenin çalışıp çalışmama durumu ile ilgili anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

-Benlik saygısının anne-babanın sağ olup olmamasıyla da bir ilişkisi bulunamamıştır.

-Araştırmada babaları yönetici, emekli, serbest meslek olan öğrencilerin, benlik saygısı yüksek düzeyde çıkarken

-Babaları işçi, memur, tüccar, sanayici ve emekli olan öğrencilerin benlik saygısı orta düzeyde çıkmıştır.

-Babaların eğitim düzeyi arttıkça gençlere karşı davranışlarının daha olumlu yönde olduğu ve bu olumlu davranışların gençlerin benlik saygılarını ve kendini kabulünü olumlu yönde etkilediği söylenebilir.-Annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların benlik saygısı düzeyi de yükselmiştir. Anne-babanın birlikte olma ya da boşanmış olmaları ile benlik saygısı arasında istatistiksel anlamda bir ilişki bulunamamıştır.

-Araştırmada yüksek benlik saygısına sahip öğrencilerin, babalarının tutumlarını demokratik olarak nitelendirdikleri gözlenmiştir.

Gecas (1986)'ın Ebeveyn davranışı ve ergenlerde benlik saygısı üzerine yaptığı bir çalışmada velilerin belirtmiş olduğu ebeveynlik davranışları ile çocukların ebeveyn davranışlarını algılayışı, bu ebeveyn davranışlarından her birinin çocukların kendilerini; özellikle kendine yetebilme, özdeğer ve genel benlik saygısı açısından değerlendirmelerindeki etkisi arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışma anne, baba ve geç ergenlik dönemindeki (17-19 yaş) ergen bireylerin bir arada bulunduğu 128 aile baz alınarak gerçekleştirilmiştir. Ebeveynlerin belirtmiş oldukları davranışlar (kontrol, destek ve katılım ölçekleri) ile çocuklarının bu davranışlarını algılamaları arasında küçük bir ilişki bulunmuştur. Çocukların bu davranışları algılayışları, algılayışlarına göre kendilerini değerlendirmeleri, bu davranışların ebeveynlere belirtildiği anlayışa göre daha kuvvetli olmuştur. Erkek çocuklarının benlik saygısı büyük ölçüde kontrol algısına bağlıyken, kız çocuklarında bu kavram destek ve katılım olgusuna bağlı bulunmuştur. Genel olarak ergenlerdeki benlik saygısı, anaç davranışlardan çok ebeveyn davranışlarının algılanmasına bağlıdır denilebilir. Yine şaşırtıcı bir şekilde, bu ebeveyn- çocuk ilişkisinin erkek çocuklarında benlik saygısını daha belirleyici olduğu kanısına varılabilmektedir.

Özkan (1987) tarafından “Benlik saygısını etkileyen etmenler” başlıklı çalışma Selçuk Üniversitesinde uygulamalı branşta iki ve sosyal branşa iki fakültenin birinci sınıf öğrencilerinden oluşan 550 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda benlik saygısının cinsiyet, anne babanın eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyi değişkenlerine bağlı olduğu görülmüştür. Kızlar erkeklere göre kendilerine daha fazla güvenmektedirler. Yaşla benlik saygısı arasında bir ilişki bulunamamıştır. Anne- baba eğitim düzeyi arttıkça benlik saygısının arttığı gözlenmiştir. Ailenin gelir düzeyi arttıkça benlik saygısının arttığı gözlenmiştir.

Gecas (1972) ebeveyn davranışları ve ergen benlik saygısında bağlamsal çeşitlilikler adlı çalışmasında ergenlerin ifade etmiş olduğu benlik saygısı seviyesi ve ergen benlik saygısı ile belirli ebeveyn davranışları arasındaki ilişkiyi referans alan bağlamsal çerçevelerin etkilerini incelemiştir. Referans çerçeveleri olarak beş bağlam

tanımlamıştır. Bunlar; sınıf, aile, arkadaşlar, heteroseksüel ilişkiler ve yetişkinlerle ilişkilerdir. Ergen benlik saygısının, arkadaşlar arasında en yüksek, sınıfta ise en düşük olduğu görülmüştür. Referansların yalnızca yetişkin çerçevesi (yani aile, sınıf ve yetişkinlerle ilişkiler) incelendiğinde; ebeveyn desteği ve aşırıya kaçan bazı kontroller ve ergen benlik saygısı önemli ölçüde ilişkili bulunmuştur.

Geleneksel olmayan ebeveyn sınıfı (babanın işsizlik durumu, komşuların işsizlik durumu, ailenin refah düzeyi ve komşuluk değerlendirmesi) ölçeği kullanılarak, Rosenberg ve Perlin'in çocuklar ve yetişkinler arasında sosyal sınıf ve benlik saygısı konulu çalışması genişletilerek yinelenmiştir. Şu bulgular elde edilmiştir.

1-Babanın eğitiminin ergen bireyin benlik saygısı üzerinde küçük bir etkisi vardır.

2-Bireyin ebeveyninin sosyal sınıfının, kendi benlik saygıları üzerindeki etkilerini ortalamaya çekmeye yardımcı olduğu görülmüştür (Wilfang & Scarbeez ,1990).

Faunce (1984)'ın yaptığı bir çalışmaya göre Benlik saygısında statünün etkilerinin çeşitliliği incelenmiştir. Veriler Michigan'daki lise öğrencileri ile görüşülerek elde edilmiştir. Bulgular, benlik kavramı ve çeşitli alanlarda edindiğimiz başarılar, sosyal düzende benlik saygısı edinmekle yakından ilişkilidir şeklindedir.

Yegül (1999) liseli erkek sporcular ile sporcu olmayan bireylerin benlik saygısı ve atletik yeterlik puanlarının karşılaştırılması adlı araştırma sonucunda sporcu ve sporcu olmayanların benlik saygısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Kurşun (1998), tarafından "Elazığ'da İki Farklı Lisedeki Öğrencilerin Aile Sorunlarının Benlik Saygısı Üzerine Etkileri" adlı çalışmadan elde edilen bulgular

-Cinsiyet ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak bir farklılık gözlenmiş olmasına karşılık, yaş ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma gözlenmemiştir.

-Her iki okulda da kız öğrencilere ailenin önem verdiği gözlenmiştir. Kızlarda benlik saygısı yüksek, erkeklerde orta düzeyde çıkmıştır.

-Anne-babanın eğitim düzeyiyle benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Anne-babanın eğitim düzeyinin yüksek olması ailede soruna yönelik çözümlenmeleri kolaylaştırdığı gibi çocuğa davranmada daha demokratik olma, davranışın sonucunu kestirmede daha bilinçli olma, gençte benlik saygısı düzeyini olumlu ve yüksek düzeyde etkilemiştir.

-Kardeş sayısı ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

-Anne ve baba mesleği ile benlik saygısı arasındaki ilişkiye bakıldığında anne mesleği ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmesine karşın baba mesleği ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemektedir. Anne çocukla daha çok zamanını geçirmekte ve çocuğun benlik yapılanmasında anne, babaya göre daha etkili olmaktadır.

-Gencin eline geçen aylık harçlığın yeterli olup olmaması ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmektedir. Gencin ihtiyaç ve isteklerini karşılamada asgari bir harçlık gerekmektedir. Gelir düzeyi düşük aileler çocuklarına hiç ya da yeteri kadar harçlık veremediği için ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Bu durum gençte değersizlik ve güvensizlik duygularına yol açmaktadır. Gençte aşağılık duygusu geliştirmektedir.

-Ailenin otoriter ve baskıcı tutumu ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmektedir. Aile ortamında otorite ve baskının olması, aile içindeki gencin kendisini olduğu gibi ifade edememesine, otoriteye boyun eğmesi ile kendi benliğinin açığa çıkmamasına ve benlik bilincinin oluşmamasına neden olmuştur.

-İlişkilerde duyarsızlık ve tutarsızlık stres derecesi ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

-Sosyal etkinliklerde kısıtlılık ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Toplum olarak sosyal etkinliklerimiz yaşamımızda fazla bir yer tutmamaktadır.

-Ailede ekonomik sorunlar ile gencin benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Ülkemizde yapılan çalışmalardan bir tanesi de Erzurum ili merkez liselerindeki ikinci sınıfa devam eden 225 kız ve 223 erkek 448 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmadır. Araştırma sonucunda öğrencilerde psikolojik belirtiler yönünden farklar bulunmuştur. En çok görülen belirti Depresyon (% 53.35) ikinci sırada olumsuz benlik (%18.30) görülmüştür. Kız ve erkek öğrenci gruplarının psikolojik belirti düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Diğer psikolojik belirtiler (Hostilite, Somatizasyon, Depresyon, Anksiyete) yanı sıra olumsuz benlik belirti düzeyi kız öğrencilerde erkek öğrencilerden daha yüksektir. Araştırmada otoriter ana-baba tutumu öğrencilerin olumsuz benlik belirti düzeyini pozitif yönde önemli ölçüde ($p<0.5$) etkilerken demokratik ana-baba tutumu olumsuz benlik belirtisini negatif yönde anlamlı düzeyde ($p<0.5$) etkilemektedir. İlgisiz ana-baba tutumunun ise olumsuz benlik belirtisi üzerinde önemli bir etkisi bulunmamaktadır. Araştırmada sosyo-ekonomik düzeyin ana-baba tutumları üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Üst ve orta ekonomik düzeyde bulunan öğrencilerin ana-baba tutumları alt sosyo-ekonomik düzeyde bulunan öğrencilerinkine göre daha demokratiktir (Düzgün, 1995).

Haktanır ve Baran (1998) tarafından Ankara 'da bulunan alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki dört lisenin ikinci sınıflarına devam eden toplam 299 genç üzerinde bir araştırma yürütülmüştür. Bu araştırmada gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne-baba tutumlarını algılamalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bazı değişkenlerin gencin benlik saygısı düzeyleri ile anne-baba tutumlarını algılamasında farklılık yaratıp yaratmadığının ve benlik saygısı ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi de araştırmanın diğer amacını oluşturmaktadır. Araştırmada gençlere "Anne-baba tutum ölçeği" ile "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; gencin cinsiyetinin

algılanan demokratik ve ilgisiz, sosyo-ekonomik düzeyin demokratik-otoriter ve ilgisiz, annenin çalışma durumunun demokratik, doğum sırası ve kardeş sayısının otoriter ve ilgisiz anne- baba tutumlarında, sosyo-ekonomik düzey ile doğum sırasının ise gencin benlik saygısında farklılık yarattığı saptanmıştır. Araştırma sonuçları gencin benlik saygısı ile anne-baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Birçok çalışmada da görüldüğü gibi demokratik anne-baba tutumu gencin yüksek özsaygıya sahip olmasına neden olurken, otoriter ve ilgisiz tutum düşük özsaygıya yol açmaktadır.

İkiz (2000) tarafından 1999-2000 öğrenim yılında İzmir ilinde Anadolu Lisesi, Özel Lise ve Devlet Lisesinde okuyan lise 2. sınıf öğrencileri üzerinde bir araştırma yürütülmüştür. Araştırmaya 184 (87 kız ve 97 erkek) lise 2. sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarında cinsiyete göre öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sosyo-ekonomik seviyelerine göre öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları arası fark anlamlı bulunmuştur. Sosyo-ekonomik düzeylerinin yüksek olduğunu ifade eden öğrencilerin puan ortalamasının orta ve düşük olduğunu ifade eden öğrencilerin puan ortalamasından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmektedir. Sosyo-ekonomik seviyelerinin yüksek olduğunu ifade eden öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamalarının diğerlerinden yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bulgulara göre, öğrencilerin farklı sosyo-ekonomik düzeyde olduklarını düşünmelerinin onların benlik saygısı düzeylerinde etkili olduğu söylenebilir.

-Araştırma sonuçlarına göre ailede öğrenciyi ilgilendiren kararları alan kişinin öğrencilerin benlik saygısı üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

-Annelerin ve babaların çocukların bağımsız kararlarını desteklemesinin benlik saygısı üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

-Babalarına ve annelerine sorunlarını rahatlıkla anlatabildiklerini belirten öğrencilerin benlik saygısının bu konuda bilgi vermeyen öğrencilerin benlik saygısından anlamlı düzeyde yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

-Ailesinin kendisine inandığını düşünen öğrencilerin benlik saygısının, inanmadığını düşünen öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır.

-Okulunu sınavla okumaya hak kazandığı için seçen öğrencilerin benlik saygısının diğerlerine göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

-Öğrencilerin arkadaş ilişkileri incelendiğinde arkadaş grubunun olmasının benlik saygısı üzerinde etkili olmadığı görülmüştür.

Gençlerde benlik saygısını inceleyen Çuhadaroğlu (1985), 125 kız ve 80 erkek olmak üzere toplam 205 lise öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada, gençlerin özsaygılarını cinsiyetlere göre incelemiştir. Özsaygının benlik algısının değişkenliği, insanlara güvenme, eleştiriye duyarlılık, depresif mizaç, hayal perestlik, psikosomatik belirtiler ve psikik izolasyon ile ilgilerini araştırmıştır. Araştırma sonucunda gençlerin benlik saygısı ortalaması orta düzeyde ama yüksek sınırına yakın bulunmuş, kız ve erkek öğrenciler arasında önemli bir fark saptanmamıştır (Aktaran:Dinç, 1992)

Ünüvar (2007) lise öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumları ile kendine saygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Konya ili Seydişehir ilçesindeki liselerde 1.2.3. sınıflardan oluşan 571 kişi üzerinde araştırmasını gerçekleştirmiştir. Araştırma bulgularına göre kız ve erkek öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumları (demokratik, otoriter, koruyucu) arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Okul türü değişkeninde koruyucu ve otoriter ana-baba tutumlarında anlamlı bir fark bulunamamış; demokratik ana-baba tutumları açısından, Anadolu lisesi lehine anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Yine kız öğrenciler ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları ve elde edilen verilerin istatistiksel analizi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ilişkisel tarama modelindedir. 9. sınıf öğrencilerinde “Anne-Baba Tutum Ölçeği” sonuçları ve Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği sonuçları öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları, kardeş sayıları, lise türü, gelir düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, spor yapma, hobiler ve ilköğretim diploma notu değişkenlerine göre aradaki ilişkinin anlamlılık düzeyi ve ne şekilde farklılaştığı incelenmiştir.

3.2. Evren –Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Kocaeli ili Gölcük İlçesinde bulunan okullardan Barbaros Hayrettin Lisesi, İhsaniye Lisesi, Çakabey Anadolu Lisesi, İhsaniye Anadolu Lisesi ve Atatürk Anadolu Lisesi oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini bu okullarda okuyan lise 1. sınıf öğrencilerinden tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenmiş olan 100 er öğrenciden oluşmuştur.

Araştırma örneklemini 214 kız 250 erkek olmak üzere 464 öğrenciden oluşmaktadır. Uygulamalar 500 öğrenciye yapılmış eksik doldurulmuş veri toplama araçlarından 36 tanesi değerlendirme dışı bırakılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada benlik saygısı puanlarını belirlemek için “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”, algılanan anne-baba tutumlarını belirlemek için Yıldız Kuzgun tarafından geliştirilmiş ve Eldeklioğlu tarafından yeniden ele alınmış olan “Anne-Baba Tutum Ölçeği” ve araştırma kapsamında incelenecek olan değişkenleri (cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, kardeş sırası, gelir düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi, lise türü, spor, hobi, ilköğretim diploma notu) belirlemek üzere araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Araştırmada benlik saygısı ölçümü için kullanılan bu ölçek 1963 'te Morris Rosenberg tarafından geliştirilmiştir. Rosenberg (1965) geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yaptıktan sonra, ölçek birçok araştırmada araç olarak kullanılmıştır. Bugün psikiyatrik ve psikolojik çalışmalarda benlik saygısı ölçümü için kullanılan güvenilir dört ana ölçekten biri olarak literatürde yer almaktadır. Rosenberg Benlik **Saygısı Ölçeği** çoktan seçmeli sorulardan yapılanmış 12 alt kategoriden oluşan, 63 maddeli bir öz bildirim testidir. Alt kategorileri şunlardır. Benlik saygısı, kendilik kavramı, insanlara güven duyma, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler(anksiyete göstergesi kabul edilir.), kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme derecesi, ana-baba ilgisi, babayla ilişki ve psişik izolasyon.

Araştırmamızda benlik saygısı alt kategorisi kullanılmıştır.

Puanlama

Benlik saygısı dışındaki alt kategoriler değerlendirilirken cevap anahtarına göre her doğru yanıt için bir puan verilir.

Benlik saygısı kategorisinin puanlaması ise şöyledir. Bu bölümde Guttman ölçeği şekline göre düzenlenmiş on madde yer almaktadır. Olumlu ve olumsuz yüklü maddeler ardışık sıralanmıştır. Ölçeğin kendi içindeki değerlendirme sistemine göre denekler 0-6 arasında puan almaktadırlar. Sayısal ölçümlerle yapılan karşılaştırmada benlik saygısı yüksek(0-1), orta(2-4) ve düşük(5-6) puan olarak değerlendirilmektedir.

3.3.2. Anne- Baba Tutum Ölçeği

Araştırmada öğrencilerin ana-baba tutumlarını belirlemek için Kuzgun(1972) tarafından geliştirilmiş ve Eldeleklioğlu (1993) tarafından revize edilmiş olan Ana-Baba Tutumu Envanteri kullanılmıştır. Envanterin Demokratik Ana-Baba Tutumu,

Otoriter Ana-Baba Tutumu ve Koruyucu-İstekçi Ana-Baba Tutumu olmak üzere üç ana alt boyutu bulunmaktadır.

Uygulamada, maddelere verilecek yanıtların 5 basamaklı Likert tipi bir ölçekte derecelenmesi istenmiştir.

Ana-Baba Tutumu Envanteri toplam 40 maddeden oluşmaktadır. Envanterdeki her madde için cevaplar 1'den 5'e kadar derecelendirilmiştir. Dereceleme şöyle yapılmıştır; Hiç uygun değil (1), Çok az uygun (2), Kısmen uygun (3), Oldukça uygun (4), Tamamen uygun (5) şıklarından birini işaretlemesine göre puan almaktadır. Deneklerden her maddeyi okuyup, ana ve babaları için en uygun ifadenin (cevabın) yanına işaret koymaları istenmiştir. Hesaplamalar, 1'den 5'e kadar derecelenmiş bu puanlar üzerinde yapılmıştır.

Demokratik Ana Baba Tutumunu Ölçen Maddeler; çocuğuna karşı içten sevgi ve saygı duyan, çocuğunun ihtiyaçlarına karşı duyarlı olan, yaşına göre çocuğu kendisiyle ilgili bazı kararları almaya teşvik eden, çocuğun görüşlerine değer veren, sözel iletişime olanak sağlayan, hemen hemen her konuda çocuğuna iyi bir rehber olan ana-baba tutumlarını içerir. Demokratik Ana-Baba Tutumu alt ölçeği 15 maddeden oluşmaktadır.

Otoriter Ana Baba Tutumunu Ölçen Maddeler; çocuktan mutlak itaat bekleyen, çocukla sözel iletişime pek yer vermeyen, istek ve emirlerinin tartışmasız yerine getirilmesini isteyen, çocuğu yerine göre kendini yönetebilecek ve kendi hakkındaki kararları alabilecek güçte görmeyen ve her türlü kararı kendisi alan ana-baba tutumlarını içerir. Otoriter Ana-Baba Tutumu alt ölçeği 15 maddeden oluşmaktadır.

Koruyucu-İstekçi Ana Baba Tutumunu Ölçen Maddeler; çocuktan ayrılmakta güçlük çeken, onlar yerine kararlar alan, onlardan kusursuz işler bekleyen, çocuğun bağımsız olmasından korkan, onun tüm davranışlarının kontrolleri altında olmasını isteyen, çocuğun iş ve sorumlulukları yüklenen ana baba tutumlarını içerir. Koruyucu-İstekçi Ana Baba Tutumu alt ölçeği 10 maddeden oluşup, 10 maddenin 3'ü "koruyucu" 7'si "istekçi" tutumu ölçen maddelerdir.

Bu tutumları betimleyen 40 maddelik ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği saptanmıştır.

Aracın güvenilirliği, ölçeğin 54 kişilik bir öğrenci grubuna on beş gün ara ile iki kez uygulanması ve elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayılarının hesaplanması ile saptanmıştır. Buna göre, test-tekrar test korelasyon katsayıları; demokratik tutum boyutu için 0.92, otoriter tutum boyutu için 0.79 ve koruyucu-istekçi tutum boyutu için 0.75 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa formülüyle hesaplanmış ve korelasyon katsayıları demokratik alt ölçek için 0.89, koruyucu-istekçi alt ölçek için 0.82 ve otoriter alt ölçek için 0.78 olarak bulunmuştur.

Ölçekler arası korelasyon katsayıları da beklenen doğrultuda ve düzeyde bulunmuştur.

1	Demokratik ile koruyucu-istekçi	-0.13
2	Demokratik ile otoriter	-0.64
3	Otoriter ile koruyucu-istekçi	-0.36

Anne-baba tutum ölçeğinde cevaplar, her madde için (A)'dan (E)'ye kadar beşli dereceleme şeklinde sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma ve puanlama aşağıdaki gibidir:

- (A) Hiç uygun değil (1 puan)
- (B) Pek uygun değil (2 puan)
- (C) Biraz uygun (3 puan)
- (D) Uygun (4 puan)
- (E) Tamamen uygun (5 puan)

Anne baba tutum ölçeğinin cevaplarının yorumlanması, koruyucu-istekçi ve otoriter anne baba tutum alt ölçeklerinde puanlar yükseldikçe bireylerin anne babalarını demokratik, koruyucu-istekçi ya da otoriter olarak algılama düzeylerinin

de arttığı puanları düştükçe, anne babalarının anılan tutumlara sahip olarak algılama düzeylerinin de azaldığı şeklinde doğru orantılı olarak yapılmaktadır.

Anne baba tutum ölçeğinin demokratik ve koruyucu-istekçi tutum alt ölçeklerinden alınabilecek en yüksek puan 75, en düşük puan ise 15'dir (15'er madde ve 5'li dereceleme). Otoriter tutum alt ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 50, en düşük puan ise 10'dur (10 madde ve 5'li dereceleme).

Demokratik tutumu ölçen maddeler;

1, 2, 6, 7, 13, 14, 15, 20, 21, 22, 29, 30, 36, 37, 39 dur.

Koruyucu-istekçi tutumu ölçen maddeler;

4, 9, 10, 11, 17, 18, 19, 24, 25, 26, 27,28, 32, 33, 34 tür.

Otoriter tutumu ölçen maddeler;

3, 5, 8, 12, 16, 23, 31, 35, 38, 40 tır.

3.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve okul türü, cinsiyet, kardeş sayısı, kardeş sırası, ailenin gelir düzeyi, anne-babanın eğitim düzeyi, spor yapıp yapmama, hobisi olup olmama ve ilköğretim diploma notunu belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

3.4.1.Verilerin Toplanması

Verileri toplamak amacıyla araştırma kapsamına alınan okullardan ölçek uygulamaları için randevu alınmıştır. Her okuldan 9. sınıflardan Tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen 100 er öğrenciye araştırmacı tarafından "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği", "Anne-baba tutum ölçeği " ve kişisel bilgi formu gruplar üçe bölünerek sınıf ortamında tek oturumda uygulanmıştır. Uygulama süresi gruplara göre farklılaşsa da ortalama 30-35 dakika sürmüştür.

3.4.2.Verilerin Analizi

İlk aşamada ölçekler tek tek ele alınmış ve ilgili ölçeklerden alınan puanlar belirlenmiştir. 36 öğrencinin ölçeği eksik doldurulmasından dolayı değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Cinsiyet, lise türü, spor, hobi değişkenine göre, benlik saygısı puan ortalamaları ve anne-baba tutumlarının puan ortalamalarının karşılaştırılması “t” testi ile yapılmıştır. Algılanan anne baba tutumu ve benlik saygısı ile yaş ve kardeş sayıları arasındaki ilişki “pearson momentler çarpım korelasyon” tekniği ile analiz edilmiştir. Gelir düzeyi ve benlik saygısı karşılaştırması varyans analizi ile yapılmış ve farklılaşmanın belirlenmesinde “tukey “testi kullanılmıştır. Kardeş sırasına, gelir düzeyine, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ilköğretim diploma notu değişkenlerine göre benlik saygısı puan ortalamaları ve algılanan anne baba tutumu puan ortalamaları karşılaştırması “varyans analizi” ile yapılmıştır

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde alt problemlerle ilgili bulgulara yer verilmiştir. Lise 9. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ve algılanan anne-baba tutumu puan ortalamaları ile cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, kardeş sırası, lise türü, ailenin gelir durumu, anne eğitim düzeyi, spor yapma, hobi, ilköğretim diploma notu arasındaki ilişkinin anlamlılık düzeyine bakılmıştır.

1. Cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular

Tablo 1. Cinsiyet değişkenine göre Lise öğrencilerin Benlik Saygısı Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t testi sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss	sd	T	P
Kız	214	28,11	6,270	462	1.57	.120
Erkek	250	28,94	5,304			$P>.05$

Tablo 1 incelendiğinde kızların benlik saygısı puan ortalaması 28.11, erkek öğrencilerin benlik saygısı puan ortalaması ise 28.94 olarak gözlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edilmiş ve farkın .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu sonuca göre, kız ve erkek lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları arasındaki fark yoktur.

Tablo 2. Cinsiyet değişkenine göre Lise öğrencilerin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t testi sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss	sd	T	P
Demokratik	Kız	214	214	60,04	462	2.524	.012
	Erkek	250	250	57,44			<i>P</i> <.05
Koruyucu İstekçi	Kız	214	214	39,90	462	-2.270	.024
	Erkek	250	250	42,10			<i>P</i> <.05
Otoriter	Kız	214	213	19,35	462	-3.480	.001
	Erkek	250	250	21,68			<i>P</i> <.05

Tablo 2 incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumları arasındaki fark t testi ile incelenmiştir.

Kız öğrencilerin algıladıkları demokratik anne-baba tutumu kızlarda 60.04 erkeklerde ise 57.44 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasında farka ilişkin hesaplanan t değeri (2.524) .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre kız öğrenciler anne baba tutumlarını erkek öğrencilere göre daha fazla demokratik olarak algılamaktadır.

Kız öğrencilerin algıladıkları otoriter anne-baba tutumu 19.35 erkek öğrencilerin ise 21.68 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farka ilişkin hesaplanan t değeri (3.480) .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek öğrenciler anne baba tutumlarını kız öğrencilere göre daha fazla otoriter olarak algılamaktadırlar.

Kız öğrencilerin algıladıkları koruyucu-istekçi anne-baba tutumu 39.90 erkek öğrencilerin ise 42.10 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farka ilişkin hesaplanan t değeri (-2.270) .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre erkekler anne baba tutumlarını kız öğrencilere göre daha fazla koruyucu-istekçi olarak algılamaktadır.

2. Lise Öğrencilerinin Benlik Saygıları, Algıladıkları Anne Baba Tutumları İle Yaş Ve Kardeş Sayıları Arasındaki İlişki

Tablo 3. Lise Öğrencilerinin Benlik Saygıları, Algıladıkları Anne Baba Tutumları İle Yaş Ve Kardeş Sayıları Arasındaki İlişki

		Benlik Saygısı	Algılanan Demokratik	Algılanan Koruyucu	Algılanan Otoriter
Yaş	R	-,008	-,159(**)	,098(*)	.160(**)
	P	,869	,001	,034	.001
Kardeş Sayısı	R	-,009	-,100(*)	-,020	.071
	P	,852	,032	,672	.128
	N	464	464	464	463

** $P < 0.01$, * $P < 0.05$

Lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumu ve benlik saygısı ile yaş ve kardeş sayıları arasındaki ilişki pearson momentler çarpım korelasyon tekniği ile analiz edilmiştir. Öğrencilerin yaşları ile algıladıkları demokratik tutum ile negatif ilişkili algıladıkları otoriter tutum arasında pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre lise öğrencileri yaşları arttıkça anne babalarını daha fazla otoriter algılamaktadır. Ayrıca öğrencilerin kardeş sayıları ile algıladıkları demokratik tutum arasında negatif korelasyon bulunmuştur.

3. Lise Öğrencilerinin Kardeş Sırası Değişkenine İlişkin Sonuçlar

Tablo 4. Lise Öğrencilerinin Kardeş Sırasına İlişkin N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri

	N	\bar{x}	Ss
1	197	28,69	6.462
2	165	28,52	5.184
3	64	29,16	5.733
4	38	27,05	4.299
Toplam	464	28,56	5.778

Tablo 4 'de lise öğrencilerinin kardeş sıralarına göre benlik saygıları incelendiğinde 1. Olanlarda 28.69, 2.olanlarda 28.52, 3. Olanlarda 29.16, 4 ve daha yukarı olanlarda ise 27.05 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasında anlamlı düzeyde farkın olup olmadığına varyans analizi ile test edilmiş sonuçlar tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Lise Öğrencilerinin Kardeş Sırasına Göre Benlik Saygılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P- Değeri
Gruplar Arasında	112,773	3	37,591	1,127	0.338
Gruplar İçinde	15345,656	460	33,360		
Toplam	15458,429	463			

Tablo 5 incelendiğinde kardeş sırası değişkenine göre lise öğrencilerinin benlik saygısı puanlarına ilişkin elde edilen 1.127 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin benlik saygıları kardeş sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Tablo 6: . Lise Öğrencilerinin Kardeş Sırasına İlişkin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarına Ait N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri

		N	\bar{x}	Ss
DEMOKRATİK	1	197	59,86	10.890
	2	165	57,98	11.105
	3	64	57,23	12.170
	4	38	57,47	9.728
KORUYUCU İSTEKÇİ	1	197	41,62	10.792
	2	165	40,64	10.131
	3	64	41,16	10.622
	4	38	40,11	9.656
OTORİTER	1	196	20,18	7.026
	2	165	20,93	7.255
	3	64	20,73	7.620
	4	38	21,16	8.025

Tablo 6’da lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları kardeş sırasına göre verilmiştir. Algılanan demokratik anne baba tutumunda en yüksek puan ortalaması kardeş sıralaması 1.olanlarda gözlenmiştir en düşük ise 3. olanlarda gözlenmiştir. Algılanan koruyucu anne baba tutumunda en yüksek ortalama 41.62 olarak kardeş sıralaması 1.olanlarda en düşük ise 40.11 olarak 4. ve daha fazla olanlarda gözlenmiştir. Algılanan otoriter anne baba tutumunda ise en yüksek ortalama 21.16 ile kardeş sıralaması 4. ve daha fazla olanlarda en düşük ise 20.18 ile 1.olanlarda gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına varyans analizi ile bakılmış sonuçlar tablo 7’de verilmiştir.

Tablo7. Lise Öğrencilerinin Kardeş Sırasına Göre Algılanan Anne Baba tutumlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Algılanan Anne baba tutumu	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P- Değeri
	Gruplar Arasında	544,243	3	181,414	1,482	0.219
Demokratik	Gruplar İçinde	56301,203	460	122,394		
	Toplam	56845,446	463			
	Gruplar Arasında	125,356	3	41,785	,383	0.765
Koruyucu	Gruplar İçinde	50218,366	460	109,170		
	Toplam	50343,722	463			
	Gruplar Arasında	66,116	3	22,039	,416	0.741
Otoriter	Gruplar İçinde	24298,554	459	52,938		
	Toplam	24364,670	462			

Tablo 7 incelendiğinde kardeş sırası değişkenine göre lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen 1.482 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan koruyucu anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen .383 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan otoriter anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen .416 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları kardeş sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

4. Lise türü değişkenine ilişkin bulgular

Tablo 8. Lise türü değişkenine göre Lise öğrencilerin Benlik Saygısı Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t testi sonuçları

Lise Türü	N	\bar{x}	Ss	sd	T	P
Düz Lise	203	28,42	4,999			.637
Anadolu Lisesi	261	28,67	6,326	462	.472	$P>.05$

Tablo 8 incelendiğinde düz lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalaması 28.42, Anadolu lisesi öğrencilerin benlik saygısı puan ortalaması ise 28.67 olarak gözlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile test edilmiş ve farkın .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu sonuca göre, düz lise ve Anadolu lisesi öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları arasındaki fark yoktur.

Tablo 9. Lise türü değişkenine göre Lise öğrencilerin Algılanan Anne Baba tutumları Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t testi sonuçları

	Lise Türü	N	\bar{x}	Ss	sd	T	P
Demokratik	Düz Lise	203	56,95	11,431			.004**
	Anadolu Lisesi	261	59,95	10,637	462	-2.895	$P<.05$
Koruyucu	Düz Lise	203	42,28	10,450			.029*
	Anadolu Lisesi	261	40,15	10,334	462	2.189	$P<.05$
Otoriter	Düz Lise	203	21,50	7,138			.019*
	Anadolu Lisesi	260	19,91	7,295	462	2.471	$P<.05$

Tablo 9 incelendiğinde düz lise öğrencilerinin anne babalarından algıladıkları demokratik tutum puan ortalamaları 56.95, Anadolu lisesi öğrencilerin puan ortalaması ise 59.95 olarak gözlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile test edilmiş elde edilen 2.895 t değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre, Anadolu lisesi öğrencileri anne babalarını düz lise öğrencilerine göre daha demokratik olarak algılamaktadır.

Düz lise öğrencilerinin anne babalarından algıladıkları koruyucu anne baba tutum puan ortalamaları 42.28, Anadolu lisesi öğrencilerin puan ortalaması ise 40.15 olarak gözlenmiştir. Elde edilen 2.189 t değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre, Anadolu lisesi öğrencileri anne babalarını düz lise öğrencilerine göre daha az koruyucu olarak algılamaktadır.

Düz lise öğrencilerinin anne babalarından algıladıkları otoriter anne baba tutum puan ortalamaları 21.50, Anadolu lisesi öğrencilerin puan ortalaması ise 19.91 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farka ilişkin elde edilen 2.471 t değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre Düz lise öğrencileri anne babalarını Anadolu lise öğrencilerine göre daha fazla otoriter olarak algılamaktadır.

4. Ailenin Gelir Durumu değişkenine ilişkin bulgular

Tablo 10: . Lise Öğrencilerinin Gelir Değişkinine Göre Benlik Saygılarına Ait N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri

		N	\bar{x}	Ss
Gelir düzeyi	Düşük	43	27,21	4,296
	Orta	376	28,51	5,998
	Yüksek	45	30,27	4,726

Tablo 10 incelendiğinde ailesinin gelir düzeyini düşük olarak belirten lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları 27.21, orta olarak belirten öğrencilerde 28.51, yüksek olarak belirtenlerde ise 30.27 olarak gözlenmiştir.

Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile incelenmiş elde edilen sonuçlar tablo 11 de verilmiştir.

Tablo11. Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeyi Benlik Saygılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p- Değeri
Gruplar Arasında	210,537	2	105,268	3,183	0.042
Gruplar İçinde	15247,892	461	33,076		<i>P<.05</i>
Toplam	15458,429	463			

Tablo 11 incelendiğinde gelir düzeyi değişkenine göre lise öğrencilerinin benlik saygısı puanlarına ilişkin elde edilen 3.383 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin benlik saygıları gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılaşmanın belirlenebilmesi amacıyla tukey testi yapılmış sonuçlar tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeyi Değişkenine İlişkin Tukey Testi Sonuçları

(I) AİLENİN GELİR DURUMU	(J) AİLENİN GELİR DURUMU	Ortalamalar arası fark (I-J)	Standart Hata	P
Düşük	Orta	-1,299	,926	0.340
	Yüksek	-3,057(*)	1,226	0.035*
Orta	Düşük	1,299	,926	0.340
	Yüksek	-1,759	,907	0.129
Yüksek	Düşük	3,057(*)	1,226	0.035
	Orta	1,759	,907	0.129

Lise öğrencilerinin gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi amacıyla yapılan tukey testi sonucunda gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin ortalamaları gelir düzeyi düşük olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yapılan diğer ikili karşılaştırmalarda anlamlı düzeyde farklılaşma gözlenmemiştir.

Tablo 13: . Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeylerine İlişkin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Ait N, Ort. Ve Ss Değerleri

		N	\bar{x}	Ss
DEMOKRATİK	Düşük	43	56,72	11,750
	Orta	376	58,49	10,999
	Yüksek	45	61,67	10,768
KORUYUCU İSTEKÇİ	Düşük	43	43,21	12,055
	Orta	376	40,99	10,150
	Yüksek	45	39,87	11,016
OTORİTER	Düşük	43	22,35	9,302
	Orta	375	20,47	6,949
	Yüksek	45	20,04	7,565

Tablo 13’de lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları gelir düzeyi değişkenine göre verilmiştir. Algılanan demokratik anne baba tutumunda en yüksek puan ortalaması gelir düzeyi yüksek olanlarda, en düşük ise gelir düzeyi düşük olanlarda gözlenmiştir. Algılanan koruyucu anne baba tutumunda en yüksek ortalama gelir düzeyi düşük olanlarda en düşük ise gelir düzeyi yüksek olanlarda gözlenmiştir. Algılanan otoriter anne baba tutumunda ise en yüksek ortalama en

yüksek gelir düzeyi düşük olanlarda, en düşük ise gelir düzeyi yüksek olanlarda gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına varyans analizi ile bakılmış sonuçlar tablo14’de verilmiştir.

Tablo14. Lise Öğrencilerinin Gelir Düzeylerine Göre Algılanan Anne Baba tutumlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Algılanan Anne baba tutumu	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p- Değeri
	Gruplar Arasında	578,819	2	289,409	2,371	0.095
Demokratik	Gruplar İçinde	56266,627	461	122,053		
	Toplam	56845,446	463			
	Gruplar Arasında	264,472	2	132,236	1,217	0.297
Koruyucu	Gruplar İçinde	50079,250	461	108,632		
	Toplam	50343,722	463			
	Gruplar Arasında	151,535	2	75,767	1,439	0.238
Otoriter	Gruplar İçinde	24213,135	460	52,637		
	Toplam	24364,670	462			

Tablo 14 incelendiğinde gelir düzeyi değişkenine göre lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen 2.371 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan koruyucu anne

baba tutumu puan ortalamalarına ilişkin elde edilen .1.217 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. lise öğrencilerinin algılanan otoriter anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen 1.439 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

5. Anne Eğitimi Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 15: . Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişikliğine Göre Benlik Saygılarına Ait N, Ort. Ort. Ve Ss Değerleri

		N	\bar{x}	Ss
Eğitim Seviyesi	İlkokul	191	28,28	6,287
	Ortaokul	100	28,08	5,688
	Lise	121	29,39	5,330
	Üniversite	48	28,42	4,989
	Lisansüstü	4	30,25	3,304

Tablo 15 incelendiğinde annesinin eğitim düzeyini ilk okul olarak belirten 28.28, ortaokul mezun olanlarda 28.08, lise mezunu olanlarda 29.39, üniversite mezunu olanlarda 28.42, lisansüstü mezunu olanlarda 30.25 olarak gözlenmiştir Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile incelenmiş elde edilen sonuçlar tablo 16 da verilmiştir.

Tablo16. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p- Değeri
Gruplar Arasında	133,175	4	33,294	,997	0.409
Gruplar İçinde	15325,253	459	33,388		$P > .05$
Toplam	15458,429	463			

Tablo 16 incelendiğinde anne eğitim düzeyi değişkenine göre lise öğrencilerinin benlik saygısı puanlarına ilişkin elde edilen 0.997 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin benlik saygıları anne eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Tablo 17: . Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Ait N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri

		N	\bar{x}	Ss
DEMOKRATİK	İlkokul	191	57,25	10,994
	Ortaokul	100	58,73	11,877
	Lise	121	60,05	10,784
	Üniversite	48	60,02	10,282
	Lisansüstü	4	63,25	8,180
KORUYUCU İSTEKÇİ	İlkokul	191	42,19	10,106
	Ortaokul	100	40,72	10,102
	Lise	121	39,98	10,852
	Üniversite	48	40,33	11,344
	Lisansüstü	4	40,00	8,756
OTORİTER	İlkokul	190	20,82	7,360
	Ortaokul	100	20,75	7,342
	Lise	121	20,09	7,014
	Üniversite	48	20,79	7,688
	Lisansüstü	4	20,00	4,546

Tablo 17’de lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutumunda en yüksek puan ortalaması anne eğitim düzeyi lisans üstü olanlarda (63.25) gözlenmiştir en düşük anne eğitim düzeyi ilkokul olanlarda (57.25) gözlenmiştir. Algılanan koruyucu anne baba tutumunda en yüksek ortalama 40.72 ile anne eğitim düzeyi ortaokul olanlarda en düşük ise 39.98 ile anne eğitim düzeyi lise mezunu olanlarda

gözlenmiştir. Algılanan otoriter anne baba tutumunda ise en yüksek ortalama 20.82 ile anne eğitim düzeyi ilkokul olanlarda, en düşük ortalama ise anne eğitim düzeyi lisansüstü olanlarda gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına varyans analizi ile bakılmış sonuçlar tablo 18’de verilmiştir.

Tablo18. Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Algılanan Anne Baba tutumlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Algılanan Anne baba tutumu	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p- Değeri
	Gruplar Arasında	788,870	4	197,217	1,615	.169
Demokratik	Gruplar İçinde	56056,576	459	122,128		
	Toplam	56845,446	463			
	Gruplar Arasında	426,755	4	106,689	,981	.418
Koruyucu	Gruplar İçinde	49916,967	459	108,752		
	Toplam	50343,722	463			
	Gruplar Arasında	46,087	4	11,522	,217	.929
Otoriter	Gruplar İçinde	24318,582	458	53,097		
	Toplam	24364,670	462			

Tablo 18 incelendiğinde anne eğitim düzeyi değişkenine göre lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen 1.615 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan koruyucu anne baba tutumu puan ortalamalarına ilişkin elde edilen .981 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan otoriter anne baba

tutumu puanlarına ilişkin elde edilen .217 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

6. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 19: . Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygılarına Ait N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri

		N	\bar{x}	Ss
Eğitim Seviyesi	İlkokul	82	28,87	7,294
	Ortaokul	89	28,13	5,584
	Lise	184	28,84	5,495
	Üniversite	99	28,14	5,284
	Lisansüstü	10	28,70	3,093

Tablo 19 incelendiğinde baba eğitim düzeyini ilkokul olarak belirten 28.87, ortaokul mezunu olanlarda 28.13, lise mezunu olanlarda 28.84, üniversite mezunu olanlarda 28.14, lisansüstü mezunu olanlarda 28.70 olarak gözlenmiştir Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile incelenmiş elde edilen sonuçlar tablo 20 de verilmiştir.

Tablo20:.. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p- Değeri
Gruplar Arasında	55,973	4	13,993	,417	.796
Gruplar İçinde	15402,456	459	33,557		
Toplam	15458,429	463			

Tablo 20 incelendiğinde baba eğitim düzeyi değişkenine göre lise öğrencilerinin benlik saygısı puanlarına ilişkin elde edilen 0.417 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca lise öğrencilerinin benlik saygıları baba eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Tablo 21: . Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Ait N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri

		N	\bar{x}	Ss
DEMOKRATİK	İlkokul	82	58,09	11,246
	Ortaokul	89	57,66	11,173
	Lise	184	58,99	11,260
	Üniversite	99	58,99	10,566
	Lisansüstü	10	61,70	11,710
KORUYUCU İSTEKÇİ	İlkokul	82	40,59	10,266
	Ortaokul	89	40,58	9,902
	Lise	184	42,26	11,055
	Üniversite	99	39,71	9,895
	Lisansüstü	10	41,60	9,021
OTORİTER	İlkokul	81	20,67	7,986
	Ortaokul	89	20,90	7,290
	Lise	184	20,70	7,124
	Üniversite	99	20,13	6,854
	Lisansüstü	10	20,50	8,593

Tablo 21’de lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutumunda en yüksek puan ortalaması baba eğitim düzeyi lisans üstü olanlarda (61.70) gözlenmiştir en düşük anne eğitim düzeyi ortaokul olanlarda (57.66) gözlenmiştir. Algılanan koruyucu anne baba tutumunda en yüksek ortalama 42.26 ile baba eğitim düzeyi lise

olanlarda en düşük ise 39.71 ile baba eğitim düzeyi üniversite mezunu olanlarda gözlenmiştir. Algılanan otoriter anne baba tutumunda ise en yüksek ortalama 20.90 ile baba eğitim düzeyi ortaokul olanlarda, en düşük ortalama ise baba eğitim düzeyi lisansüstü olanlarda 20.13 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına varyans analizi ile bakılmış sonuçlar tablo 22’de verilmiştir.

Tablo22. Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Algılanan Anne Baba tutumlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Algılanan Anne baba tutumu	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p- Değeri
	Gruplar Arasında	788,870	4	197,217	1,615	.169
Demokratik	Gruplar İçinde	56056,576	459	122,128		
	Toplam	56845,446	463			
	Gruplar Arasında	426,755	4	106,689	,981	.418
Koruyucu	Gruplar İçinde	49916,967	459	108,752		
	Toplam	50343,722	463			
	Gruplar Arasında	46,087	4	11,522	,217	.929
Otoriter	Gruplar İçinde	24318,582	458	53,097		
	Toplam	24364,670	462			

Tablo 22 incelendiğinde baba eğitim düzeyi değişkenine göre lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen 1.615 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan koruyucu anne baba tutumu puan ortalamalarına ilişkin elde edilen .981 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan otoriter anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen .217 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

7. Spor Yapma değişkenine ilişkin bulgular

Tablo 23. Spor Yapma değişkenine göre Lise öğrencilerin Benlik Saygısı Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t testi sonuçları

Spor Yapma	N	\bar{x}	Ss	sd	T	P
Hayır	176	27,57	5,314			
Evet	288	29,16	5,973	462	-2.809	.004
						$P < .05$

Tablo 23 incelendiğinde spor yapanların benlik saygısı puan ortalaması 29.16, spor yapmayan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalaması ise 27.57 olarak bulunmuştur. Puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edilmiş elde edilen 2.809 t değerinin .05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre spor yapan lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları spor yapmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 24. Spor Yapma değişkenine göre Lise öğrencilerin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t testi sonuçları

	Spor Yapma	N	\bar{x}	Ss	Sd	t	P
Demokratik	Hayır	176	58,31	11,292	462	-.496	.620
	Evet	288	58,84	10,964			
Koruyucu İstekçi	Hayır	176	40,38	10,345	462	-1.140	.0255
	Evet	288	41,51	10,472			
Otoriter	Hayır	176	19,68	7,132	462	-2.163	.031
	Evet	287	21,17	7,294			

Tablo 24 incelendiğinde spor yapan ve yapmayan öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumları arasındaki fark t testi ile incelenmiştir. Spor yapan öğrencilerin algıladıkları demokratik anne baba tutumu 58.84, spor yapmayan öğrencilerin ise 58.31 olarak bulunmuştur. Ortalamalar arasında farka ilişkin hesaplanan -.496 t değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Spor yapan öğrencilerin algıladıkları koruyucu anne baba tutumu 41.51, spor yapmayan öğrencilerin ise 40.38 olarak bulunmuştur. Ortalamalar arasında farka ilişkin hesaplanan -1.140 t değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Spor yapan öğrencilerin algıladıkları otoriter anne baba tutumu 21.17, spor yapmayan öğrencilerin ise 19.68 olarak bulunmuştur. ortalamalar arasında farka ilişkin hesaplanan -2.163 t değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre spor yapan ve yapmayan öğrencilerin algıladıkları demokratik ve koruyucu tutum arasında anlamlı fark yokken, spor yapan öğrencilerin algıladıkları otoriter anne baba tutumu spor yapmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

8. Hobi değişkenine ilişkin bulgular

Tablo 25. Hobi değişkenine göre Lise öğrencilerin Benlik Saygısı Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t testi sonuçları

Hobi	N	\bar{x}	Ss	sd	T	P
Hayır	45	25,07	4,366	462	-4.347	.000
Evet	419	28,93	5,790			

Tablo 25 incelendiğinde hobi faaliyeti olanların benlik saygısı puan ortalaması 28.93, hobi faaliyeti olmayan lise öğrencilerin benlik saygısı puan ortalaması ise 25.07 olarak bulunmuştur. Puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı t testi ile kontrol edilmiş elde edilen -4.347 t değerinin .05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre hobi faaliyeti olan lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları hobi faaliyeti olmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 26. Hobi değişkenine göre Lise öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t testi sonuçları

	Hobi	N	\bar{x}	Ss	Sd	t	P
Demokratik	Hayır	45	55,51	9,322	462	-2.317	.046
	Evet	419	58,97	11,211			
Koruyucu İstekçi	Hayır	45	40,38	9,476	462	-.520	.605
	Evet	419	41,16	10,532			
Otoriter	Hayır	45	20,96	7,183	462	.341	.733
	Evet	418	20,57	7,278			

Tablo 26 incelendiğinde hobi faaliyeti olan ve olmayan öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumları arasındaki fark t testi ile incelenmiştir. Hobi faaliyeti olan öğrencilerin algıladıkları demokratik anne baba tutumu 58.97, hobi faaliyeti olmayan öğrencilerin ise 55.51 olarak bulunmuştur. Ortalamalar arasında farka ilişkin hesaplanan -2.317 t değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Koruyucu ve otoriter anne baba tutumları puan ortalamalarında ise hobi faaliyeti olan ve olmayan öğrencilerin ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre hobi faaliyeti olan lise öğrencilerinin algıladıkları demokratik anne baba tutum puan ortalaması hobi faaliyet olmayanlardan anlamlı düzeyde yüksektir.

9. İlköğretim Diploma Notu değişkenine ilişkin bulgular

Tablo 27: . Lise Öğrencilerinin İlköğretim Diploma Notu Değişkenine Göre Benlik Saygılarına Ait N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri

		N	\bar{x}	Ss
Diploma notu	85-100 Arası	245	29,06	6,234
	70-84 Arası	176	28,26	5,279
	45-69 Arası	43	26,95	4,655

Tablo 27 incelendiğinde ilköğretim diploma notu 85-100 arasında olan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları, 29.06, 70-84 arasında olduğunu belirtenlerin ise 28.26, 45-69 arasında olduğunu belirtenlerin ise 26.95 olarak bulunmuştur. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile incelenmiş elde edilen sonuçlar tablo 28 de verilmiştir.

Tablo28. Lise Öğrencilerinin İlköğretim Diploma Notu Değişkenine Göre Benlik Saygılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p- Değeri
Gruplar Arasında	187,828	2	93,914	2,835	.060
Gruplar İçinde	15270,601	461	33,125		<i>P>.05</i>
Toplam	15458,429	463			

Tablo 28 incelendiğinde ilköğretim diploma notu değişkenine göre lise öğrencilerinin benlik saygısı puanlarına ilişkin elde edilen 2.835 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca lise öğrencilerinin benlik saygıları ilköğretim diploma notuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Tablo 29: . Lise Öğrencilerinin İlköğretim Diploma Notu Değişkenine İlişkin Algıladıkları Anne Baba Tutumları Ait N, Art. Ort. Ve Ss Değerleri

		N	\bar{x}	Ss
DEMOKRATİK	85-100 Arası	245	59,67	10,943
	70-84 Arası	176	58,13	11,225
	45-69 Arası	43	54,81	10,509
KORUYUCU İSTEKÇİ	85-100 Arası	245	40,61	10,779
	70-84 Arası	176	41,81	10,346
	45-69 Arası	43	40,81	8,606
OTORİTER	85-100 Arası	244	19,72	7,165
	70-84 Arası	176	21,38	7,339
	45-69 Arası	43	22,47	6,936

Tablo 29, da lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ilköğretim diploma notlarına göre verilmiştir. Algılanan demokratik anne baba tutumunda en yüksek puan diploma not ortalaması 85-100 arasında, algılanan koruyucu anne baba tutumunda en yüksek ortalama not ortalaması 70-84 arasında olanlarda, algılanan otoriter anne baba tutumunda ise en yüksek ortalama not ortalaması 45-69 arasında olanlarda gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına varyans analizi ile bakılmış sonuçlar tablo 30'da verilmiştir.

Tablo30. Lise Öğrencilerinin İlköğretim Diploma Notu Değişkenine Göre Algılanan Anne Baba tutumlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Algılanan Anne baba tutumu	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p- Değeri
	Gruplar Arasında	934,720	2	467,360	3,854	.022
Demokratik	Gruplar İçinde	55910,726	461	121,281		
	Toplam	56845,446	463			
	Gruplar Arasında	149,615	2	74,808	,687	.504
Koruyucu	Gruplar İçinde	50194,107	461	108,881		
	Toplam	50343,722	463			
	Gruplar Arasında	443,673	2	221,836	4,266	.015
Otoriter	Gruplar İçinde	23920,997	460	52,002		
	Toplam	24364,670	462			

Tablo 30 incelendiğinde gelir düzeyi değişkenine göre lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen 3.854 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Lise öğrencilerinin algılanan koruyucu anne baba tutumu puan ortalamalarına ilişkin elde edilen .687 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan otoriter anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen 4.266 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca lise öğrencilerinin algıladıkları demokratik ve otoriter anne baba tutumları öğrencilerin ilköğretim diploma notu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi amacıyla tukey testi yapılmış sonuçlar tablo 31 da verilmiştir.

Tablo 31: Lise Öğrencilerinin İlköğretim Diploma Notu Değişkenine Göre Algılanan Anne Baba tutumlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Anne Baba tutumu					Ortalamalar		P
	(I) İÖ Diploma Notu		(J) İÖ Diploma Notu		Arası Fark (I-J)	Standart Hata	
DEMOKRATİK	85-100	Arası	70-84	Arası	1,539	1,088	,334
			45-69	Arası	4,855(*)	1,821	,022
	70-84	Arası	85-100	Arası	-1,539	1,088	,334
			45-69	Arası	3,317	1,873	,181
	45-69	Arası	85-100	Arası	-4,855(*)	1,821	,022
			70-84	Arası	-3,317	1,873	,181
OTORİTER	85-100	Arası	70-84	Arası	-1,654	,713	,054
			45-69	Arası	-2,744	1,193	,047
	70-84	Arası	85-100	Arası	1,654	,713	,054
			45-69	Arası	-1,090	1,227	,648
	45-69	Arası	85-100	Arası	2,744	1,193	,047
			70-84	Arası	1,090	1,227	,648

* $p < .05$

Tablo 31 incelendiğinde not ortalaması 85-100 arasında olan öğrencilerin algılanan demokratik anne baba tutumu puan ortalamaları not ortalaması 45-69 arasında olanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca not ortalaması 45-69 arasında olan öğrencilerin otoriter anne baba tutum puan ortalaması 85-100 arasında olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

10. Lise öğrencilerinin algıladıkları benlik saygısı ile anne baba tutumları arasındaki ilişki

Tablo 32. Lise öğrencilerinin algıladıkları benlik saygısı ile anne baba tutumları arasındaki ilişki

		Demokratik	Koruyucu İstekçi	Otoriter
ROSENBERG	R			
BENLİK SAYGISI		,276(**)	-,102(*)	-.179(**)
PUANI				
	P	,000	,028	.000
	N	464	464	463

** p < 0.01 level . * p < 0.05 level.

Tablo 32 incelendiğinde lise öğrencilerinin algıladıkları benlik saygısı ile algılanan demokratik tutum puanları arasında ($r=.276$) pozitif ilişki, koruyucu tutum ($r=-.102$) ve otoriter tutum ($r=-.179$) arasında .05 düzeyinde anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutum puanları arttıkça benlik saygıları arttığı, algılanan koruyucu ve otoriter puanları arttıkça ise benlik saygılarının azaldığı düşünülebilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde lise 9. sınıf öğrencilerinde; araştırma çerçevesinde belirlenmiş olan değişkenlerle bağlantılı olarak algılanan anne-baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişki alt problemler doğrultusunda ve ilgili literatür ışığında yorumlanmış ve tartışılmıştır.

1. Alt probleme dair bulgular incelendiğinde kızların benlik saygısı puan ortalaması 28.11, erkek öğrencilerin benlik saygısı puan ortalaması ise 28.94 olarak gözlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine bakılmış ve .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu sonuca göre, kız ve erkek lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark yoktur. Çuhadaroğlu (1985), Maşrabacı (1994), Torucu (1995), İkiz.(2000), Balat ve Akman (2004), Ünüvar (2007) araştırma sonuçları bu araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Kurşun(1998)'un yaptığı araştırmada cinsiyete göre benlik saygısı kızlarda yüksek erkeklerde orta düzeyde çıkmıştır. Bu sonuç araştırma ile çelişmektedir.

Kız öğrencilerin algıladıkları demokratik anne baba tutumu kızlarda 60.04 erkeklerde ise 57.44 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasında farka ilişkin hesaplanan t değeri (2.524) .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre kız öğrenciler anne baba tutumlarını erkek öğrencilere göre daha fazla demokratik olarak algılamaktadır. Toplumsal olarak kızlara ön görülen davranış kalıpları ve sınırlar kızlar tarafından kabullenilmiş ve ailenin kız çocuk için koymuş olduğu kuralları uygulama konusunda daha az çatışma yaşandığı ve bu durumunda anne baba tutumlarını daha demokratik algılamaya noktasına getirdiği düşünülebilir.

Kız öğrencilerin algıladıkları koruyucu istekçi anne baba tutumunu 19.35 erkek öğrencilerin ise 21.68 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farka ilişkin hesaplanan t değeri (3.480) .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek öğrenciler anne baba tutumlarını kız öğrencilere göre daha fazla koruyucu istekçi olarak algılamaktadırlar. Kız öğrencilere oranla zamanını dışarıda geçirme süresi daha fazla olan erkek öğrencilerin riskli yaşam şartlarına girme ihtimallerinin

daha yüksek oluşu, anne babadaki koruyuculuğun artması ve kontrol konusunda yaşanan sıkıntılar erkek çocuğun anne babasını kızlara oranla daha koruyucu ve istekçi algılamalarına neden olmuş olabilir.

Kız öğrencilerin algıladıkları otoriter anne baba tutumunu 39.90 erkek öğrencilerin ise 42.10 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farka ilişkin hesaplanan t değeri (3.480) .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre erkekler anne baba tutumlarını kız öğrencilere göre daha fazla otoriter olarak algılamaktadır. Aileden aileye farklılaşsa da genel olarak toplumumuzda kız ve erkek öğrencilere tanınan serbestlik sınırı erkek öğrenciler tarafında daha fazladır. Bu serbestliğin getireceği zararları engelleme ve riskli yaşantılara atılmayı önleme adına anne-babaların denetimi sağlama konusunda otoriter tavırlar içine girdiği düşünülebilir. Ünüvar (2007)'ın araştırma sonuçlarına göre cinsiyet değişkeni açısından algılanan anne-baba tutumları(demokratik, otoriter, koruyucu) puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır demiştir. Bu sonuç araştırma sonuçları ile çelişmektedir.

Lise öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumu ve benlik saygısı ile yaş ve kardeş sayıları arasındaki ilişki öğrencilerin yaşları ile algıladıkları demokratik tutum negatif ilişkili, algıladıkları otoriter tutum ile pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre lise öğrencileri yaşları arttıkça anne babalarını daha fazla otoriter algılamaktadır. Ayrıca öğrencilerin kardeş sayıları ile algıladıkları demokratik tutum arasında negatif korelasyon bulunmuştur. Yaşla beraber toplumsal yaşama açılma ve arkadaşlarla geçirilen zaman, arkadaşlara verilen önem artmaktadır. Aile, anne- baba büyük oranda geri plana atılmakta ve bir gruba ait olma ihtiyacı duyan ergen arkadaş gruplarının etkisi altına girmektedir. Çoğu zaman istediği serbestlik konusunda aile ile çatışmaya giren ergen üzerinde denetim kurmak isteyen ailede daha otoriter tavırları takınmaktadır ve anne-babanın tutumunun da otoriter algılanmasına neden olmaktadır diye düşünülebilir.

Bulgulara göre lise öğrencilerinin kardeş sıralarına göre benlik saygıları incelendiğinde 1. Olanlarda 28.69, 2.olanlarda 28.52, 3. Olanlarda 29.16, 4 ve daha yukarı olanlarda ise 27.05 olarak gözlenmiştir. Kardeş sırası değişkenine göre lise öğrencilerinin benlik saygısı puanlarına ilişkin elde edilen 1.127 F değeri .05

düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin benlik saygıları kardeş sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Maşrabacı (1994)' nin araştırma bulguları bu araştırma ile paralellik göstermektedir. Torucu (1990)' nun araştırma sonuçları bu araştırma ile tezatlık teşkil etmektedir.

Algılanan demokratik anne baba tutumunda en yüksek puan ortalaması kardeş sıralaması 1.olanlarda gözlenmiştir en düşük ise 3. olanlarda gözlenmiştir. 1. çocuklarda anne-baba tutumunun demokratik algılanma nedeni 1. çocukların birçok yaş döneminde yaşına göre daha fazla sorumluluk yüklenen ve birçok noktada aile kararlarına katılma fırsatının diğer kardeşlerden fazla olması olabilir. Algılanan koruyucu anne baba tutumunda en yüksek ortalama 41.62 olarak kardeş sıralaması 1.olanlarda en düşük ise 40.16 olarak 4. ve daha fazla olanlarda gözlenmiştir. Anne-babalar, ilk çocuklarında çocuk bakımı ve yetiştirme konusunda deneyimsizdir. Bu deneyimsizliğini aşırı koruyuculuk şeklinde çocuğa yansıtmış ve geçen zamanla beraber bu tavır kalıp bir tutum haline dönüşmüş olabilir. Koruyucu anne-baba tutumunun 4. ve daha fazla olanlarda en düşük ortalama sahip olması da önceki çocuklarda bir çok konuda deneyim sahibi olan anne-babanın çocuğa karşı tutumunda daha az koruyucu davranmasına neden olmuştur diye düşünülebilir. Algılanan otoriter anne baba tutumunda ise en yüksek ortalama 21.16 ile kardeş sıralaması 4. ve daha fazla olanlarda en düşük ise 20.18 ile 1.olanlarda gözlenmiştir. Kardeş sırası değişkenine göre lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen 1.482 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan koruyucu anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen .383 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan otoriter anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen .416 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları kardeş sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Düz lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalaması 28.42, Anadolu lisesi öğrencilerin benlik saygısı puan ortalaması ise 28.67 olarak gözlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu sonuca göre, Düz Lise ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin benlik saygısı puan

ortalamları arasında fark yoktur. Ünüvar (2007)'in yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre devam edilen okul türü değişkeni açısından öğrencilerin kendine saygı düzeyi anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Bu sonuç araştırmayı destekler niteliktedir. İkiz (2000), okulunu sınavla okumaya hak kazandığı için seçen öğrencilerin benlik saygısının daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Bu sonuç bu araştırma ile çelişmektedir.

Düz lise öğrencilerinin anne babalarından algıladıkları demokratik tutum puan ortalamaları 56.95, Anadolu lisesi öğrencilerin puan ortalaması ise 59.95 olarak gözlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin elde edilen 2.895 t değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre, Anadolu lisesi öğrencileri anne babalarını düz lise öğrencilerine göre daha demokratik olarak algılamaktadır.

Düz lise öğrencilerinin anne babalarından algıladıkları koruyucu anne baba tutum puan ortalamaları 42.28, Anadolu lisesi öğrencilerin puan ortalaması ise 40.15 olarak gözlenmiştir. Elde edilen 2.189 t değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre, Anadolu lisesi öğrencileri anne babalarını düz lise öğrencilerine göre daha az koruyucu olarak algılamaktadır.

Düz lise öğrencilerinin anne babalarından algıladıkları otoriter anne baba tutum puan ortalamaları 21.50, Anadolu lisesi öğrencilerin puan ortalaması ise 19.91 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farka ilişkin elde edilen 2.471 t değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre düz lise öğrencileri anne babalarını Anadolu Lisesi öğrencilerine göre daha fazla otoriter olarak algılamaktadır.

Bu sonuçlara göre Anadolu liselerinde sınavla girilen bir okula girmek ve başarı elde etmenin bireyin aile gözünde değerli, saygın, kararlara katılabilecek bir yer edindiği ve bu durumda algılanan anne-baba tutumlarını daha demokratik algılanmasını sağlayacağı düşünülebilir.

Düz lise öğrencilerinde ise bireyin aile tarafından Anadolu Lisesi öğrencilerine göre daha başarısız algılanması ve daha çok denetlenmesi gerektiği düşünüldüğünden algılanan anne-baba tutumlarının daha otoriter algılandığı düşünülebilir.

Ailesinin gelir düzeyini düşük olarak belirten lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları 27.21, orta olarak belirten öğrencilerin 28.51, yüksek olarak

belirtenlerin ise 30.27 olarak gözlenmiştir. Gelir düzeyi değişkenine göre lise öğrencilerinin benlik saygısı puanlarına ilişkin elde edilen 3.383 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin benlik saygıları gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Lise öğrencilerinin gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi amacıyla yapılan tukey testi sonucunda gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin ortalamaları gelir düzeyi düşük olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Baybek ve Yavuz(2005) , Maşrabacı (1994), İkiz(2000) araştırma sonuçları bu araştırma ile paralellik göstermektedir. Balat-Akman (2004) 'ın bulgularına göre sosyo- ekonomik düzeylere göre alt-üst-orta ekonomik seviyede benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark olmadığı saptanmıştır. Üç grupta da yüksek benlik saygısı olduğu görülmüştür. Çıkan sonuç bu araştırma sonucuyla çelişmektedir.

Algılanan demokratik anne baba tutumunda en yüksek puan ortalaması gelir düzeyi yüksek olanlarda en düşük ise gelir düzeyi düşük olanlarda gözlenmiştir. Algılanan koruyucu anne baba tutumunda en yüksek ortalama gelir düzeyi düşük olanlarda en düşük ise gelir düzeyi yüksek olanlarda gözlenmiştir. Algılanan otoriter anne baba tutumunda ise en yüksek ortalama en yüksek gelir düzeyi düşük olanlarda en düşük ise gelir düzeyi yüksek olanlarda gözlenmiştir.

Araştırma bulgularının bu şekilde dağılmasını, gelir seviyesi yüksek ailelerin ekonomik anlamda günlük ve gelecek kaygılarının daha az olmasından kaynaklanan iyilik halinin aile içi iletişimi olumlu etkilemesi ve anne-babanın aile bireylerine verdiği değer ve saygıyı arttırıp her aile bireyinin aile içi kararlara katılmasını sağlayan bir ortam yarattığı düşünülebilir. Bu durum anne-baba tutumlarını daha demokratik algılamayı sağlayacaktır. Anne baba tutumlarını koruyucu-istekçi ve otoriter olarak algılayan ailelerde ise tam tersi bir durum yaşanacaktır.

Gelir düzeyi değişkenine göre lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen 2.371 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan koruyucu anne baba tutumu puan ortalamalarına ilişkin elde edilen .1.217 F değeri .05 düzeyinde anlamlı

bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan otoriter anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen 1.439 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Anne eğitim düzeyi değişkenine göre lise öğrencilerinin benlik saygısı puanlarına ilişkin elde edilen 0.997 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin benlik saygıları anne eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Bu sonuç ilgili literatür sonuçları ile çelişmektedir. Baybek ve Yavuz (2005) anne eğitim düzeyi arttıkça benlik saygısı artmakta, Torucu (1990) anne eğitim düzeyi arttıkça benlik saygısı artmakta, Kurşun (1998) anne eğitim düzeyiyle benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki vardır sonuçlarına ulaşmışlardır.

Literatür ile çelişme noktasında farklılaşmanın olmama nedeni; ergenlik döneminde ergenin kendisi ile ilgili varacağı sonuçlarda yaşlıları ile kıyaslama yapması etkili olacaktır. Kıyaslama sonucu elde edeceği bilgiler, eksiklik hissettiği noktalarda ergeni etkileyecektir. 9. sınıf öğrencilerinin birbirlerini tanıma, aile yapılarını öğrenme ve kıyaslama için gerekli süreye sahip olmadıkları düşünülebilir.

Lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutumunda en yüksek puan ortalaması anne eğitim düzeyi lisans üstü olanlarda (63.25) gözlenmiştir en düşük anne eğitim düzeyi ilkököl olanlarda (57.25) gözlenmiştir. Algılanan koruyucu anne baba tutumunda en yüksek ortalama 40.72 ile anne eğitim düzeyi ortaokul olanlarda en düşük ise 39.98 ile anne eğitim düzeyi lise mezunu olanlarda gözlenmiştir. Algılanan otoriter anne baba tutumunda ise en yüksek ortalama 20.82 ile anne eğitim düzeyi ilkököl olanlarda, en düşük ortalama ise anne eğitim düzeyi lisansüstü olanlarda gözlenmiştir. Anne eğitim düzeyi değişkenine göre lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen 1.615 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan koruyucu anne baba tutumu puan ortalamalarına ilişkin elde edilen .981 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan otoriter anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen .217 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu

sonuca göre lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre algılanan anne-baba tutumlarının anne eğitim seviyesine göre puan ortalamaları dağılımına bakıldığında eğitim seviyesi üst seviyelere çıktıkça çocukla kurulan iletişimin ve çocuğa uygulanan tutumların demokratik tutuma yöneldiği söylenebilir.

Baba eğitim düzeyi değişkenine göre lise öğrencilerinin benlik saygısı puanlarına ilişkin elde edilen 0.417 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin benlik saygıları baba eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Bu sonuç ilgili literatür sonuçları ile çelişmektedir. Gecas (1972), babanın eğitiminin ergen bireyin benlik saygısı üzerinde küçük bir etkisi vardır demiştir. Torucu (1990), baba eğitim düzeyi arttıkça benlik saygısının arttığı ve Kurşun (1998), baba eğitim düzeyiyle benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Baba eğitim düzeyi değişkenine göre lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen 1.615 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan koruyucu anne baba tutumu puan ortalamalarına ilişkin elde edilen .981 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan otoriter anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen .217 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Spor yapanların benlik saygısı puan ortalaması 29.16, spor yapmayan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalaması ise 27.57 olarak bulunmuştur. Puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin elde edilen 2.809 t değerinin .05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre spor yapan lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları spor yapmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Spor yapan ergenlerin benlik saygısının yüksek olması, kendilerini ifade etme fırsatı bulmaları, sporun stres düzeyini azaltmaya etkisi ve bu etkilerin bireyde yaratacağı kendinden memnun olma hissini güçlendireceği şeklinde

yorumlanabilir. Yegül (1999), sporcu ve sporcu olmayanların benlik saygısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç araştırma sonucu ile çelişmektedir.

Spor yapan öğrencilerin algıladıkları demokratik anne baba tutumu puan ortalaması 58.84, spor yapmayan öğrencilerin ise 58.31 olarak bulunmuştur. Ortalamalar arasında farka ilişkin hesaplanan -0.496 t değeri $.05$ düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Spor yapan öğrencilerin algıladıkları koruyucu anne baba tutumu 41.51, spor yapmayan öğrencilerin ise 40.38 olarak bulunmuştur. Ortalamalar arasında farka ilişkin hesaplanan -1.140 t değeri $.05$ düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Spor yapan öğrencilerin algıladıkları otoriter anne baba tutumu 21.17, spor yapmayan öğrencilerin ise 19.68 olarak bulunmuştur. Ortalamalar arasında farka ilişkin hesaplanan -2.163 t değeri $.05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre spor yapan ve yapmayan öğrencilerin algıladıkları demokratik ve koruyucu tutum arasında anlamlı fark yokken, spor yapan öğrencilerin algıladıkları otoriter anne baba tutumu spor yapmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Otoriter anne-baba tutumu ergen bireylerin tercih ettiği bir tutum değildir şeklinde yaklaşırsak anne-baba tutumunu otoriter olarak algılayan bireylerin sportif faaliyetlere daha çok yöneldiğini, anne-baba tutumundan kaynaklanan rahatsızlığı spor yaparak ve enerji harcayarak üzerlerinden attıklarını düşünebiliriz.

Hobi faaliyeti olanların benlik saygısı puan ortalaması 28.93, hobi faaliyeti olmayan lise öğrencilerin benlik saygısı puan ortalaması ise 25.07 olarak bulunmuştur. Puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin elde edilen -4.347 t değerinin $.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre hobi faaliyeti olan lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları hobi faaliyeti olmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bireyin hoşlandığı bir faaliyetle uğraşması ve yapıp, etmeler kişide iyilik hali, kendine güven ve kendinden memnun olma durumu yaratacaktır. Bu da bireyin benlik saygısını arttıracaktır diye düşünülebilir.

Hobi faaliyeti olan öğrencilerin algıladıkları demokratik anne baba tutumu 58.97, hobi faaliyeti olmayan öğrencilerin ise 55.51 olarak bulunmuştur. Ortalamalar arasında farka ilişkin hesaplanan -2.317 t değeri $.05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Koruyucu ve otoriter anne baba tutumları puan ortalamalarında ise hobi faaliyeti olan

ve olmayan öğrencilerin ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre hobi faaliyeti olan lise öğrencilerinin algıladıkları demokratik anne baba tutum puan ortalaması hobi faaliyet olmayanlardan anlamlı düzeyde yüksektir. Burada anne-babanın çocuğa hobi faaliyetini gerçekleştirme fırsatı sağlaması ve ergenin sevdiği bir faaliyeti yapmasından kaynaklanan kendinden memnun olma durumunun birey ve anne-baba ilişkisindeki kaliteyi arttırdığı ve karşılıklı bir güven oluşturduğu düşünülebilir. Bu da beraberinde çocuğun fikirlerine ve kararlarına saygılı ve çocuğa fırsat tanıyan bir anne-baba tutumunu getirecektir diye düşünülebilir.

İlköğretim diploma notu değişkenine göre lise öğrencilerinin benlik saygısı puanlarına ilişkin elde edilen 2.835 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin benlik saygıları ilköğretim diploma notuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Benlik saygısı ile ilgili literatüre bakıldığında William James(1892), “benlik saygısı = başarı/beklentidir”. şeklinde ilk tanımı yapmıştır. Bu araştırma sonucuna göre benlik saygısının ilköğretim başarı durumuna göre farklılaşmamasını ilköğretimin bireye yeni bir kapı açmakla beraber, eğitim-öğretim sürecinde ortalarda yer alması ve bırakıldığı noktada gelecek yaşam adına bireye çok fazla kazanç sağlamamasından kaynaklanan bir durum olduğu düşünülebilir. Faunce (1984), akademik başarı benlik saygısı edinmekle yakından ilişkilidir demiştir. Bu sonuç araştırma sonucu ile çelişmektedir.

Algılanan demokratik anne baba tutumunda en yüksek puan diploma not ortalaması 85-100 arasında, algılanan koruyucu anne baba tutumunda en yüksek ortalama not ortalaması 70-84 arasında olanlarda, algılanan otoriter anne baba tutumunda ise en yüksek ortalama not ortalaması 45-69 arasında olanlarda gözlenmiştir. Gelir düzeyi değişkenine göre lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen 3.854 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Lise öğrencilerinin algılanan koruyucu anne baba tutumu puan ortalamalarına ilişkin elde edilen .687 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencilerinin algılanan otoriter anne baba tutumu puanlarına ilişkin elde edilen 4.266 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin algıladıkları demokratik ve otoriter anne-baba tutumları öğrencilerin

ilköğretim diploma notu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Not ortalaması 85-100 arasında olan öğrencilerin algılanan demokratik anne baba tutumu puan ortalamaları not ortalaması 45-69 arasında olanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca not ortalaması 45-69 arasında olan öğrencilerin otoriter anne baba tutum puan ortalaması 85-100 arasında olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Burada not ortalamasındaki artışın anne-baba tarafından bireye duyulan güveni ve iletişimin kalitesini arttırdığı ve birey tarafından istenen anne-baba tutumunu ortaya çıkardığı düşünülebilir. Not ortalaması düşük olanlarda ise tam tersi bir durum yaşanmaktadır denilebilir.

Lise öğrencilerinin algıladıkları benlik saygısı ile algılanan demokratik tutum puanları arasında ($r=.276$) pozitif ilişki, koruyucu tutum ($r=-.102$) ve otoriter tutum ($r=-.179$) arasında .05 düzeyinde anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutum puanları arttıkça benlik saygıları arttığı, algılanan koruyucu ve otoriter puanları arttıkça ise benlik saygılarının azaldığı düşünülebilir. Konu ile ilgili araştırmacılardan Haktanır ve Baran(1998), demokratik tutum olumlu benlik saygısı, otoriter tutum olumsuz benlik saygısı geliştirmektedir sonucuna varmıştır. Torucu (1990) demokratik tutumda benlik saygısının yüksek olduğu gözlenmiştir demiştir. Duru (1995)'nun araştırma sonuçlarına göre ana-baba tutumu ve çocuğun benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ana-baba tutumunu demokratik olarak değerlendiren öğrencilerin benlik saygısının, ana-baba tutumunu otoriter olarak değerlendiren öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Kurşun(1998)'un araştırma sonuçlarına göre otoriter tutum benlik saygısının oluşumunu olumsuz etkilemektedir. Demokratik tutum benlik saygısının oluşumunu olumlu etkilemektedir. Ceral ve Dağ (2005) ebevyenlerini demokratik ve müsamahakar olarak algılayan ergenlerin, ihmalkar veya otoriter olarak algılayanlardan benlik saygılarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Baybek ve Yavuz (2005) aile tutumu demokratik olanlarda benlik saygısı yüksek gözlenmektedir sonuçlarına ulaşmışlardır. Bütün bu sonuçlar araştırma sonuçları ile paraleldir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda ulaşılan sonuçlar;

1-Cinsiyet değişkenine göre kız ve erkek lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark yoktur.

2- Cinsiyet değişkenine göre algılanan anne-baba tutumlarında, kız öğrenciler anne baba tutumlarını erkek öğrencilere göre daha fazla demokratik olarak algılamaktadır. Erkek öğrenciler anne baba tutumlarını kız öğrencilere göre daha fazla otoriter olarak algılamaktadırlar.

3-Lise öğrencileri yaşları arttıkça anne babalarını daha fazla otoriter algılamaktadır. Ayrıca öğrencilerin kardeş sayıları ile algıladıkları demokratik tutum arasında negatif korelasyon bulunmuştur.

4-Lise öğrencilerinin benlik saygıları kardeş sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

5-Lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları kardeş sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

6-Düz lise ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark yoktur.

7-Anadolu Lisesi öğrencileri anne babalarını Düz Lise öğrencilerine göre daha demokratik olarak algılamaktadır

8-Anadolu lisesi öğrencileri anne babalarını Düz Lise öğrencilerine göre daha az koruyucu olarak algılamaktadır.

9-Düz lise öğrencileri anne babalarını Anadolu Lisesi öğrencilerine göre daha fazla otoriter olarak algılamaktadır.

10-Lise öğrencilerinin benlik saygıları gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır

11-Lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

12-Lise öğrencilerinin benlik saygıları anne eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

13-Lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

14-Lise öğrencilerinin benlik saygıları baba eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

15-Lise öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

16-Spor yapan lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları spor yapmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

17-Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin algıladıkları demokratik ve koruyucu tutum arasında anlamlı fark yokken, spor yapan öğrencilerin algıladıkları otoriter anne baba tutumu spor yapmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

18-Hobi faaliyeti olan lise öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları hobi faaliyeti olmayanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

19-Hobi faaliyeti olan lise öğrencilerinin algıladıkları demokratik anne baba tutum puan ortalaması hobi faaliyet olmayanlardan anlamlı düzeyde yüksektir.

20-Lise öğrencilerinin benlik saygıları ilköğretim diploma notuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

21-Lise öğrencilerinin algıladıkları demokratik ve otoriter anne baba tutumları öğrencilerin ilköğretim diploma notu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Not ortalaması 85-100 arasında olan öğrencilerin algılanan demokratik anne baba tutumu puan ortalamaları not ortalaması 45-69 arasında olanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca not ortalaması 45-69 arasında olan öğrencilerin otoriter anne baba tutum puan ortalaması 85-100 arasında olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

22-Lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutum puanları arttıkça benlik saygıları arttığı, algılanan koruyucu ve otoriter puanları arttıkça ise benlik saygılarının azaldığı görülmüştür.

Ulaşılan sonuçlara göre sunulabilecek öneriler;

1-Çocuk sahibi olma kararı veren çiftlerin çocuklarını büyütürken kullanacakları doğru anne-baba tutumlarının ve gerekli olacak diğer bir çok bilginin belli kurumlar kontrolünde, geç kalmadan, sistematik olarak anne-baba eğitim kursları şeklinde yapılması etkili olacaktır.

2-Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servislerince yapılan aile eğitimi ve aile bilgilendirme çalışmalarında doğru anne-baba tutumları hakkında pratiğe yönelik etkili programlar yapılması etkili olacaktır.

3-Anne baba tutumlarının tanıtımına yönelik yapılan bilgilendirme çalışmalarında kuramsal bilginin daha az etkili olacağı düşünülebilir. Bu bilgilendirmenin daha kalıcı etkiler yaratabilmesi için “doğru anne-baba tutumlarını ve aile iletişimini “ konu alan, seri halinde çekilmiş videolar hazırlanıp, gösterimler yapılabilir.

4-Araştırma bulgularına göre benlik saygısını olumlu yönde etkileyen spor yapma faaliyeti üzerinde durulması, her ailenin çocuğunun yatkın olduğu bir spor dalıyla uğraşması konusunda fırsatlar yaratması, konunun önemi konusunda rehber ve psikolojik danışmanlar tarafından ailelerin bilinçlendirilmesi ve çocuğun bir spor dalıyla uğraşıp uğraşmadığının ciddiyle takibinin yapılması etkili olacaktır.

5-Bireyin yetenek ve becerilerini ortaya koymasını sağlayan ve bireyde memnuniyet duygusu yaratan hobi faaliyetlerinde de her çocuğun bir hobi edinmesi konusunda ailelerin ve çocukların bilgilendirilmesi ve bilgilendirmenin yaşama ne kadar aktarıldığının rehberlik ve psikolojik danışma servislerince kontrolünün yapılması etkili olacaktır.

6-Konuyla ilgili birçok araştırmada olduğu gibi bu araştırmada da gelir seviyesi ve benlik saygısı arasında güçlü bir ilişki olduğu karşımıza çıkmıştır. Bireyin benlik

saygısı gelişiminde bu kadar etkili olan gelir düzeyini, bireyin ihtiyaçlarını karşılayacak ve kendisini çevre ile kıyasladığında eksik hissettirmeyecek gelir dağılımı politikaları geliştirilmesi etkili olacaktır.

7-Rehberlik ve psikolojik danışma servislerince öğrencilerin benlik saygısı düzeylerini belirlemek amacıyla rutin taramalar yapıp benlik saygısı düşük olan öğrencilerle benlik saygısını arttırmaya yönelik grup rehberliği çalışmaları yapılması olumlu sonuçları arttıracaktır.

KAYNAKÇA

Adana, F., Kutlu Y.(2008). Anne-Baba Tutumlarının Adölesanların Kendilik Kavramı Üzerine Etkisi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. Cilt 12, Sayı 2, 18

Altıntaş, E., Gültekin M. (2005). Psikolojik Danışma Kuramları. Aktüel Yayınevi. 2.Baskı. İstanbul.

Balat, G.U., Akman, B.(2004). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. Fırat Üniveristesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Cilt 14, Sayı 2: 175-183

Baybek, H., Yavuz, S. (2005). Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi. Muğla Üniversitesi SBE Dergisi. Sayı 14.

Buluş, M., Cevher, F .N. (2007). Benlik Kavramı ve Benlik Saygısı: Önemi ve Geliştirilmesi. Akademik Dizayn Dergisi. 2 , 52-64

Cast, A.D. Burke., P.J. (2002). A Theory Of Self-Esteem-Social Forces. Vol.80, No. 3, PP. 1041-1068

Ceral, S., Dağ, İ. (2005). Ergenlerde Algılanan Anne Baba Tutumlarına Bağlı Benlik Saygısı Depresiflik Ve Genel Psikolojik Belirti Düzeyi Farklılıkları. Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji (3p) Dergisi. Cilt 13. Sayı 2.

Dinç, F. (1992). Cinsiyetleri Farklı Lise Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeylerinin Özsaygı Düzeylerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Doğru, N., Peker, R. (2004). Özsaygı Geliştirme Programının Lise Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerine Etkisi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. XVII (2). 315-328.

Duru, A. (1995). İlkokul 5. sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ile Ana-baba tutumları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.

Düzgün, Ş. (1995). Lise öğrencilerinin Psikolojik Belirtileri İle Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.

Ekşi, A. (1990). Çocuk, Genç, Ana Babalar. Bilgi Yayınevi. Ankara.

Faunce, V.A. (1984). School Achievement, Social Status, And Self-Esteem. American Social Psychology Quarterly. Vol.47, No.1, 3-14

Gecas, V. Schwalbe, M.L. (1986) Parental Behavior And Adolescent Self-Esteem. Journal Of Marriage And Family. Vol 48, No.1, PP. 37-46

Gecas, V. (1972). Parental Behavior And Contextual Variations In Adolescent Self-Esteem. Sociometry .Vol.35, no 2, 332-345. Washington University.

Geçtan, E. (1990). Psikanaliz ve Sonrası. Remzi Kitabevi. 4. Basım. İstanbul.

Geçtan, E. (1992). Çağdaş Yaşam Ve Normal Dışı Davranışlar. Remzi Kitabevi. 8. Basım. İstanbul

Günday, M. (2010). Http// Aktüel Psikoloji Güncel Psikoloji Haberleri. Erişim tarihi 13 Nisan 2011.

Haktanır, G., Baran, G. (1998). Gençlerin Benlik Saygısı Düzeyleri ile Anne-Baba Tutumlarını Algılamalarının İncelenmesi. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi cilt:5, Sayı:3, 134-141.

Hamarta, E., Demirtaş E. (2009). Lise Öğrencilerinin Utangaçlık ve Benlik Saygılarının Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 21.

Herken H., Özkan, İ. (1996). Antitobacco Influences of pers and parents.Am. J.Community Psycol 24:3, 311-39.

İkiz, F. E. (2000). Farklı Liselerdeki Ergenlerin Benlik Saygısı, Akademik Başarı ve Sürekli Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Erkan S., Kaya, A. (2005). "Üniversite Giriş Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Ailelerine Yönelik Bir Grup Rehberliği Programı". Grupla Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı. Pegem Yayınevi. 1. Baskı . Ankara.

Kılıççı, Y. (2006). Okulda Ruh Sağlığı. 5. Baskı, Ankara.

Kızgın, M.E.(2010). Benlik-Benlik Saygısı ve Ana Baba Tutumları. [Http://www.TavsiyeEdiyorum.Com](http://www.TavsiyeEdiyorum.Com).

Korkmaz, M. (1996). Yetişkin Örneklem İçin Bir Benlik Saygısı Ölçeğinin Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.

Köknel, Ö. (1989). Genel ve Klinik Psikiyatri. Nobel Tıp Kitabevi. İstanbul.

Kurşun, M. (1998) "Elazığ'da İki Farklı Lisedeki Öğrencilerin Aile Sorunlarının Benlik Saygısı Üzerine Etkileri" Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Elazığ.

Kutlu, L., Batmaz, M., Bozkurt,G., Gençtürk, N., Gül, A. (2007). Annelere Çocukluklarında Uygulanan Ceza Yöntemleri İle Çocuklarına Uyguladıkları Ceza Yöntemleri Arasındaki İlişki. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 22-29

Maşrabacı, S. T. (1994). Hacettepe Üniversitesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre incelenmesi. Doktora Tezi. Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Nelson-Jones, R. (1982). Danışma Psikolojisi Kuramları. Çevirenler: Fisun Akkoyun, Veli Duyan, Süleyman Doğan, Berrin Eyllen, Fidan Korkut.

Onur, B. (1987). Ergenlik psikolojisi. Hacettepe taş kitapçılık yayınevi. Ankara.

Özkan, İ. (1987). Benlik Saygısını Etkileyen Etmenler. Düşünen Adam(1994), 7(3): 4-9

Özyürek, A. (2004). Kırsal Bölge ve Şehir Merkezinde Yaşayan 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Razı, G.S., Kuzu, A., Yıldız A.N., Ocakcı, A.F., Arifoğlu, B.Ç. (2009). Çalışan Gençlerde Benlik Saygısı, İletişim Becerileri ve Stresle Baş Etme. TAF Preventive Medicine Bulletin, Cilt.8, Sayı 1, Sf: 17-26

Rizvançe, Ş. (2005). Türkiye ve Makedonya ‘daki Türk Asıllı Lise Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü . Ankara.

Seydooğulları, S.Ü. (2008). Demokratik ve Otoriter Ana Baba Tutumlarının Lisede Öğrenim Gören Öğrencilerin Ahlaki Yargı Yeteneğine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.

Sezer, Ö., Oğuz, V. (2010). Üniversite Öğrencilerinde Kendilerini Değerlendirmelerinin Ana Baba Tutumları ve Bazı Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi Cilt:18, No: 3, 743-758

Taysi, E. (2006). Benlik Saygısı, Arkadaşlardan ve Aileden Sağlanan Sosyal Destek: Üniversite Öğrencileriyle Yapılan Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Torucu, K.B. (1990). 13-14 Yaşındaki Gençlerin Sosyo-Ekonomik Düzeyi ve Ana-Baba Tutumlarındaki Farklılıkların Belirlenip Benlik Saygısına Etkisinin Araştırılıp Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir.

Tutarel, Ş., Kışlak, Ş. (2006). Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler. Aile ve Toplum Dergisi. Cilt : 3 Sayı 9, 61-67

Ünüvar, A. (2007). "Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumları İle Kendine Saygı Düzeylerinin İncelenmesi" Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Witfang, G.L., Searbez, M. (1990). Social Class And Adolescents Self-ESTEEM:Another Look. Social Psychology Quarterly. Vol. 53, No.2 , 174-183

Yavuzer, H.(1984) Çocuk Psikolojisi. Altın Kitaplar Yayınevi. 1. Baskı. İstanbul.

Yegül, B.I. (1999). Liseli Erkek Sporcular İle Sporcu Olmayan Bireylerin Benlik Saygısı ve Atletik Yeterlik Puanlarının Karşılaştırılması. Bilim Uzmanlığı Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Yörükoğlu, A. (1997). Çocuk Ruh Sağlığı. Özgür Yayınları. Yirmi birinci Basım . İstanbul.

Yüksekkaya, S. (1995). Üniversite Öğrencilerinde Benlik saygısının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İZMİR.

Yüksel, G. (2002). Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerini Etkileyen Faktörler. G.Ü Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 22, Sayı 3, 37-57

EKLER

EK I

ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki maddeler, kendiniz hakkında ne düşünüp genel olarak nasıl hissettiğinize ilişkin olarak hazırlanmıştır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyun ve kendiniz hakkında nasıl hissettiğinizi karşılarındaki bölmelerden uygun olanını işaretleyerek belirtiniz.

(A) Hiç katılmıyorum (B) Katılıyorum (C) Katılmıyorum (D) Tamamen katılıyorum

1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum A() B() C() D()

2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum A() B() C() D()

3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim. A() B() C() D()

4. Ben de diğer insanların bir çoğunun yapabileceği kadar bir şeyler yapabilirim. A() B() C() D()

5. Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum. A() B() C() D()

6. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim A() B() C() D()

7. Genel olarak kendimden memnunum A() B() C() D()

8. Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim A() B() C() D()

9. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum. A() B() C() D()

10. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum. A() B() C() D()

EK II

ANNE –BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

Size, ana babaların çocuklarını hangi yöntemlerle eğittiğini, çocuklarına toplumsal davranışlar kazandırırken nasıl davrandığını ifade eden cümlelerden oluşan bir liste verilmiştir. Sizden istenen bu cümleleri okuyup bunların annenizin ya da babanızın sizi eğitirken genellikle benimsediği davranışlara ne derecede benzediğini, onların tutumuna ne kadar uyduğunu düşünerek cevap kâğıdınızdaki seçeneklerden uygun bulduğunuzu işaretlemenizdir.

Cevaplamanın nasıl olacağını bir örnekle gösterelim:

Okula gidiş geliş saatlerini çok sıkı kontrol eder, kimlerle arkadaşlık ettiğimi sorgular.

- A) Hiç uygun değil B) Pek uygun değil C) Biraz uygun D) Uygun
E) Çok uygun

Eğer anne ya da babanız sizin hangi saatte nerede olduğunuzu ve kimlerle ne yaptığınızla hiç ilgilenmiyorsa “Hiç uygun değil”in karşılığı olarak **A**, sizi genellikle serbest bırakıyorsa “pek uygun değil”in karşılığı olarak **B**, ne yaptığınızla çoğunlukla ilgileniyor bazen sizi serbest bırakıyorsa “biraz uygun”un karşılığı olarak **C**, sizin hangi saatte nerede olduğunuzu ve kimlerle olduğunuzu izliyorsa “uygun” un karşılığı **D**’yi çok sıkı bir biçimde izliyorsa “Çok uygun”un karşılığı olarak **E**’yi işaretlemeniz beklenmektedir.

- A) Hiç uygun değil
B) Pek uygun değil
C) Biraz uygun
D) Uygun
E) Çok uygun

1. Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir. A() B() C() D() E()
2. Çok yönlü gelişme için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir A() B() C() D() E()
3. Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir. A() B() C() D() E()
4. Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır. A() B() C() D() E()
5. Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir. A() B() C() D() E()
6. Arkadaşlarımı eve çağdırmama izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranırdı. A() B() C() D() E()
7. Elimden geldiği kadar, her konuda benim fikrimi almaya özen gösterir. A() B() C() D() E()
8. Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır onların benden daha iyi olduklarını söylerdi. A() B() C() D() E()
9. Bana hükmetmeye çalışır. A() B() C() D() E()
10. Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister. A() B() C() D() E()
11. Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir. A() B() C() D() E()
12. Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim

- zaman soğuk ve itici davranırdı. A() B() C() D() E()
13. Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim. A() B() C() D() E()
14. Neden bazı şeyleri yapma ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar. A() B() C() D() E()
15. Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır. A() B() C() D() E()
16. Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır. A() B() C() D() E()
17. Sevmediğim yemekleri bana yarayacağı düşüncesi ile zorla yedirirdi. A() B() C() D() E()
18. Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir. A() B() C() D() E()
19. Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile gittiği her yere beni de götürür, benim evde yalnız kalmamdan kaygılanırdı. A() B() C() D() E()
20. Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder. A() B() C() D() E()
21. Küçük yaşımdan itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur. A() B() C() D() E()
22. Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır; parka, Sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi. A() B() C() D() E()
23. Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini sanıyorum. A() B() C() D() E()
24. Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, düşük not

- aldığımda beni cezalandırırdı. A() B() C() D() E()
25. Beni kendi emellerine ulaştırmak için bir araç olarak
Kullanırdı. A() B() C() D() E()
26. Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlar. A() B() C() D() E()
27. Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler. A() B() C() D() E()
28. Her zaman her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır A() B() C() D() E()
29. Ona yakınlaşmak istediğimde bana sıcak bir şekilde
karşılık verir. A() B() C() D() E()
30. Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını
aşlamıştır. A() B() C() D() E()
31. Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine
anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır. A() B() C() D() E()
32. Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu
ancak kendisinin bileceğini söyler. A() B() C() D() E()
33. Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder. A() B() C() D() E()
34. İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini
Yapmam. A() B() C() D() E()
35. Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu
konulara ilgi gösteremem. A() B() C() D() E()
36. Aile ile ilgili kararlar alınırken benimde fikrimi
öğrenmek ister A() B() C() D() E()

37. Beni olduğum gibi kabul etmiştir. A() B() C() D() E()
38. Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır. A() B() C() D() E()
39. Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir. A() B() C() D() E()
40. Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur. A() B() C() D() E()

EK 3

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Okulunuzun Adı:

1. Cinsiyetiniz Kız () Erkek ()

2. Yaşınız

14 ()

15 ()

16 ()

Diğer ()

3.Kardeş sayınız:

4. Kardeşler arasında kaçınca sıradasınız?

.....

5. Ailenin gelir durumu

Asgari ücret ()

Orta ()

Yüksek ()

6.Annenin eğitim seviyesi

İlkokul ()

Ortaokul ()

Lise ()

Üniversite ()

Lisansüstü ()

7.Babanın eğitim seviyesi

İlkokul ()

Ortaokul ()

Lise ()

Üniversite ()

Lisansüstü ()

8. Bir spor dalıyla uğraşıyor musunuz?

Evet ()

Hayır ()

Cevabınız evetse hangi spor dalı?

Futbol ()

Basketbol ()

Voleybol ()

Taekvando ()

Tenis ()

Yüzme ()

Diğer ()

9. Boş zamanlarınızda uğraşmaktan hoşlandığınız bir hobiniz var mı?

Evet ()

Hayır ()

Varsa hangisi?

Satranç ()

Koleksiyonculuk ()

Hayvan besleme ()

Fotoğrafçılık ()

Diğer ()

10. İlköğretim diploma notunuz aşağıdaki aralıklardan hangisine girmektedir?

45-69 ()

70-84 ()

85-100 ()

T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Seniye AKTAŞ
Doğum Yeri:	Cihanbeyli
Doğum Tarihi:	10.02.1974
Medeni Durumu:	Evli

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Cihanbeyli Merkez İlkokulu		Cihanbeyli/Konya	1984
Ortaöğretim	Cihanbeyli Ortaokulu		Cihanbeyli/Konya	1987
Lise	Cihanbeyli Lisesi		Cihanbeyli/Konya	1990
Lisans	Selçuk Üniversitesi	Psikolojik Danışma ve Rehberlik	Konya	1994
Yüksek Lisans	Selçuk Üniversitesi	Psikolojik Danışma ve Rehberlik	Konya	2011
İş Deneyimi:	16 yıldır Milli Eğitim Bakanlığı Okullarında Psikolojik Danışman			
Tel:	05375564427			
Adres	Doğu Lojmanları Atıl A4 Gölcük/Kocaeli			